

Theologia Scholastica

Quinque Tomis Comprehensa ... ; Cum Triplici Indice

De Deo Atque De Ejus Possessione Cum Triplici Indice

Ulloa, Joannes de

Augustae Vindelicorum [u.a.], 1719

Disputatio Prima. De Deo quoad absoluta, hoc est, de Essentia &
Attributis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81382](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81382)

DISPUTATIO PRIMA.

De DEO quoad absoluta: Hoc est de essentia, & attributis absolutis DEI.

INtelligo sub his terminis. 1. quidditatem DEI rudi, ac imperfecto eo modo explicandam, quo à nobis cognoscitur. 2. Existentiam, & demonstrabilitatem nec non fidem de illa. 3. Attributum sempiternitatis reciprocè combinatum cum successivis. 4. attributa alia absoluta, & eorum distinctionem, vel indistinctionem tum inter se, tum ab essentia Divina. 5. Constitutionem actuum, sive denominationum contingentium: A quibus expeditus transibo seq. Disput. ad attributa relativa, hoc est ad Mysterium Trinitatis.

CAPUT I.

Quidditas, & Cognoscibilitas Dei, ut Unius.

Ico primo: Quidditas DEI, ut unius non stat in Aseitate, radicali intellectione. Unde hæ non sunt bonæ definitiones DEI *Ens à se. Ens radicaliter intellectivum.* Nec stat in Prima necessitate divinarum perfectionum; sed stat in hoc, vel alio æquivalente quoad rem præsentem. *Ens* (seu potius substantia, quippe hoc est genus minus amplum) *fruens negativè, ac positiè omni perfectione purà ab omni imperfectione.* Explicui, probavi, atque defendi hæc Disp. 3. Physic. Specul. num. 3. & seqq. & operæ pretium non est eadem repetere. De aseitate non disserui ibi, nisi quantum Philosophis sufficiebat, hæc de causa probo nunc illam ut talem non esse de conceptu quidditativo DEI: Aseitas vel sumitur in sensu positivo, & correlative opposito Abalietati, per quam solet definiri Creatura (& sic non convenit DEO; nam sicut abalietas consistit in eo, quod Creatura physicè producat ab alio, ita Aseitas in eo sensu consisteret in eo, quod Deus produceretur physicè à se ipso, quod sanè repugnat) vel sumitur in sensu significante DEUM à se,

R. P. de Lilloa, Theol. Tom. 1.

hoc est *per suam essentiam esse quod est* (& hoc cuilibet convenit entitatulæ, quoniam vermiculus quilibet per suammet essentiam habet formaliter immediatè, atque prorsus necessariò esse tale individuum talis determinatæ speciei, identificarique cum eis prædicatis, cum quibus identificatur) vel sumitur in sensu merè negativo, id est non esse ab alio. Et hoc convenit etiam chimeræ, atque puris negationibus (si cognoscibilia sint ab intellectu objecta, quæ in seipsis talia sint, ut vulgò dicitur) quia nequè chimeræ, nequè puræ negationes sunt capaces, ut physice producantur ab alio.

II. Præterea definitio DEI etiam, ut unius, hoc est definitio essentiæ, ac naturæ Divinæ cum præcisione mentali duntaxat, non autem reali, à personalitatibus Divinis, debet convenire in sensu reali, materiali, & identico Verbo, & spiritui sancto, quibus convenit essentia Divina, quamvis non debeat illis convenire in sensu formali, seu ratione nostra, quippe loquimur in sensu mentaliter præcisivo à Trinitate. At aseitas in isto sensu negativo non convenit Verbo, & Spiritui sancto quandoquidem hæc duæ Personæ Divinæ verè physicè sunt ab alio, qui solus est *prima Origo primumque Principium* in SS. Trinitate; ergo aseitas in isto sensu non est definitio DEI, ut unius. Quod si dixeris Verbum, & Spiritum sanctum esse ab alio in terminatione Masculinâ, sed non in neutrâ, hoc est esse ab alio, qui est *alius*, sed qui non est *aliud*: Contrà: Ergo ista definitio *ens à se*, ut conveniat in sensu reali, & identico eis duabus, Personis Divinis, & consequenter, ut sit bona definitio DEI, ut unius, hoc est Essentiæ Divinæ cum præcisione purè mentali sed non reali à divinis Personis, debet exponi sic: *Ens*, quod non est ab alio, qui licet sit *alius*, non est *aliud* & licet etiam sit aliud quoad personalitatem

A

tem

tem (personalitas quippe, seu relatio Patris distinguitur realiter ab aliis duabus personalitatibus) non est aliud quoad naturam & essentiam: sed in his duobus expositionibus imbibitur Mysterium ipsum Trinitatis; Ergo ista definitio DEI, ut unius cum præcisione mentali, sed non reali à Divinis Personis, debet exponi, & aperiri per expositiones imbibentes Mysterium ipsum Trinitatis. Et hanc putas bonam definitionem DEI, ut unius cum præcisione mentali, sed non reali à Divinis Personis: Vel demum sumitur aseititas in sensu, & positivo, & negativo, scilicet, Deus est ens, quod est, & non est ab alio. Sic autem præter difficultatem proximè objectam contra istud negativum, est alia contra istud positivum. Nam sic definitio DEI dabitur per actualitatem existendi & expressè supponet hanc existentiam, cum tamen definitio quippe quæ respondet quæstioni *quid est res* præscindere debeat ut talis præcisè ab actuali existentia, per quam respondetur illi alii quæstioni. *An sit res.*

III. Nullum ergo deprehendo sensum firmum qui mihi placeat, in ista definitione. Et insuper Definitio debet dari per primam originem, sive radicem in sensu Logico cæterarum omnium proprietatum, & attributorum rei quæ definitur, hoc est debet dari per prædicatum, ex quo per immediatas, & legitimas consequentias illa probetur. Hæc in Deo non est aseititas, radicalisve intelligibilitas; sed habere, seu esse positivè, ac negativè omnes perfectiones puras ab omni imperfectione, quæcumque fuerit illa perfectio, aut hæc imperfectio. Ex hac quippe frui-tione sive identitate nascitur per immediatas, legitimasque consequentias, DEUM esse à se, esse radicaliter intellectivum, esse omnipotentem & quæ aliundè ex lumine naturali sciuntur esse perfectiones puræ ab omni imperfectione, quæ omnia explicata invenies loco citato. Quamobrem Aseititates sicut Omnipotentiam, Immensitatem, veracitatemque in ordinem redigo attributorum, & proprietatum Metaphysicarum DEI, qui ideò à priori est à se, & ita existit ut nullo alio indigeat, ad existendum, quia est ens identificatum cum omni perfectione, seu est ens summè perfectum, tum positivè, tum negativè, & aliundè supponitur no-

tum naturaliter aseitatem ritè explicatam perfectionem esse illius generis.

IV. Objicies. Eo ipso, quod Deus sit à se, non habet undè limitetur, quod circà semper est, ubique est, omnia scit, omnia potest. Ergo aseititas est radix omnium horum. Confirmatur. Deus definitur per differentiam oppositam differentia per quam definitur creatura, sed hæc definitur per Abalietatem, ergo Deus per Aseitatem: Secundò. Nec definitio quam dedi convenit in sensu reali Divinis Personis quoniam qualibet Personalitas Divina est perfectio pura ab omni imperfectione, & non qualibet identificatur realiter cum aliis, siquidem Divinæ Personalitates distinguuntur realiter inter se. Distinguo antecedens objectionis, eo ipso in sensu reali concedo, quippe aseititas reciprocè identificatur realiter cum omnibus aliis attributis Divinis. Eo ipso in sensu formali, quatenus ex sola aseititate, nullo alio adjuncto medio, nisi suppositis illis, quæ naturaliter sciuntur, possumus inferre eum nullam prorsus habere limitationem nego. Nam etiam homo à se, ex se, hoc est ex suamet essentia est animal intellectivum, & tamen per suamet quoque essentiam limitatur, ne sit tam intellectivus, quam est Cherubinus; ergo ex eo præcisè, quod Deus sit à se, nisi aliud addatur non habebimus, quod non limitetur per suamet essentiam, ne possit plusquam talem numerum determinatum rerum, ne sciat plusquam talem numerum determinatum veritatum. Igitur, vel aseititas coincidit cum plenitudine infinitatèque perfectionis; vel non? si primum coincidit cum definitione, quam dedi, quæ ideò præponenda videtur, quia clariùs exprimit hanc plenitudinem. Si secundum, ex ea præcisè nequeunt inferri istæ aliæ perfectiones, nisi fortè per longas, & ambiguas consequentias.

V. Ad primam confirmationem distinguo minorem per abalietatem consistentem in eo quod sint utcumque ab alio nego. Verbum namque, & Spiritus sanctus sunt quoque simpliciter ab alio, qui quamvis non sit aliud, est simpliciter, & absolute alius, & tamen non sunt Creaturæ: Consistentem in eo, quod obnoxia sint imperfectionibus positivis & negativis Concedo Minorem. Character enim

omnis

omnis Creaturæ est, quod sit perfectione finita, unde Character DEI est, quod sit perfectione infinitus, hoc est, quod fruatur omni perfectione simpliciter simplici, quæ nimirum à parte rei sit pura ab omni imperfectione. Hujusmodi perfectio in sensu reali repugnat Creaturæ, secus si consideretur in sensu formali abstracto, & præcisiivo: quia primo modo inspecta est perfectio, quæ prout est à parte rei, nulli penitus admixta est imperfectioni sive positivæ, sive negativæ. Secundo autem modo est perfectio, quæ in suo conceptu formali, seu in sua definitione nullam exprimit imperfectionem. At quamvis Creaturæ convenient multa, quæ in suo conceptu formali nullam exprimunt imperfectionem, v. g. esse substantiam, esse vivens, esse electivum, &c. repugnat tamen illi prædicatum, quod prout est à parte rei non corrumpatur imperfectione ulla, quandoquidē hac ipsa prædicata, quæ modo dixi, imperfectionibus scatent in Creaturis. Ergo licet his non repugnet perfectio, quæ in sensu formali sit negativè simpliciter simplex, seu pura negativè ab omni imperfectione, repugnat perfectio, quæ in sensu reali talis sit. Ad secundam: nego assumptum. Ad probationem respondeo, quod licet Divinæ personalitates distinguantur realiter invicem, singula tamen sunt in aliis per circuminfectionem postea exponendam, quam docuit una ex Divinis personis inquam: *Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me est?* Tota quippe entitas, realitas, veritas, & perfectio Paternitatis non est alia, ut postea dicam, quàm entitas, realitasquæ essentialis, quæ sanè est in aliis duabus Personis. Ergo singulæ Divinæ personæ fruuntur omni, & tota perfectione aliarum; Ergo singulis convenit ea definitio. Præterea leviora alia, v. g. Quod Deus componeretur ratione nostra ex genere, & differentia, unde ratione nostra, qua apparet summè perfectus, apparet simul imperfectus; quod sequeretur, nos agnoscere Deum quidditative in hac vita: Quod ratio, definitio, & species sunt idem, unde ubi non datur species sicut in Deo, non datur, nec potest dari definitio: Quod singularia, ut talia non definiuntur. Hæc & similes vetustates mitto, quia impugnant omnem definitionem DEI, cum tamen Theologi ferè omnes incumbant in eam: ut pro modulo nostro sciamus,

quid sit DEUS, cujus Creaturæ sumus; Et quia solum probant nos non posse dare exactam & perfectam definitionem DEI, quod concedimus, & tantum aspiramus ad aliquam, ex qua tamquam ex primo principio Logico inferamus per immediatas, & faciles consequentias cæteras proprietates necessarias DEI, quarum cognitio conceditur nobis.

VI. Dico 2. Tametsi existentia DEI, ut unius non sit per se nota, viatoribus, ut probat S. Thomas (Beati profectò intuentur illam, unde non egent ratione suavis ut illam sciant) nisi illis, quibus fortè Deus speciale infundit lumen, id est firmissimam quandam cognitionem, aut speciem intelligibilem, aut apprehensionem ex illis, quæ vocantur suavis, vi quarum absquæ ulla alia suadente, ac probante ratione certissimi prorsus sint de existentia DEI, eo modo quo Disp. sequente dicam esse possibilem evidentiam immediatam & simul abstractivam SS. Trinitatis. Est tamen demonstrabilis non tantum à posteriori ex Creaturis (quam demonstrationem passim apud Theologos invenies tum stylo Oratorio ornatam, tum Scholasticis numeris ligatam, & hac de causa ab illa tempero manum, & quæ demonstratio elicit ab Augustino famosa illa verba, *Et audivi si-
Lib. 7. Com-
cur auditur in Corde, & non erat prorsus unde scilicet cap. 10.
dubitarem: facilius quæ dubitarem vivere me,
quàm non esse veritatem quæ per ea, quæ facta
sunt, intellecta conspicitur.*) Sed est etiam demonstrabilis à priori; non utique physico, quia Deus non est capax causæ, ex qua procedat, sed Logico, aut Metaphysico, id est, est demonstrabilis ex definitione ipsa DEI; Demonstrabilis inquam non in sensu tum directo, tum reflexo, quippe sic non esset locus quæstioni de hac demonstrabilitate. Sed in sensu tantum directo, sicut solet affirmari *esse de fide* illud, de quo dubitatur inter Theologos sit nec ne de fide, negantibus unis, & affirmantibus aliis. Hæc explicui, & probavi Disp. illa 3. Phys. speculativæ, quibus non adversatur S. Thomas pr. pa. qu. 2. art. 2. ubi tantum contendit, Deum esse demonstrabilem ex effectibus; quod si hoc sit negare indirectè demonstrationem à priori: Concedo negationem à priori Physico secus à priori Logico, aut Metaphysico. Probo ergo solam primam partem hujus Conclusionis.

Idem cap.
23. de Per-
severan-
tia.
Threnor. 1.

4

Disputatio I. Caput I.

VII. Quemadmodum iuxta Augustinum dicimus *letum diem, qui letos facit*: Et quemadmodum iuxta Jeremiam. *Via*

Sion lugens. Quia lachrymas eliciebant ab intuentibus illam solitudinem; non verò quia via ipsa formaliter in se ipsis lugerent, aut quia dies formaliter in se ipso latus sit, cum ambo hæc, utpotè insensibilia, incapacia sint harum passionum. Ita objecta passim dicuntur evidētia, obscura, certa, probabilia, per se nota, aliundè nota, vera, falsa, certa, dubia, non quia ipsa formaliter in se, atque à parte rei sint talia formaliter, ut jam olim adverti Disp. 2. de Anima n. 96. & seqq. quivis namque mediocriter versatus in vocabulario Philosophico novit voces has significare qualitates quasdam competentes solis *Cognitionibus*, quibus pro tempore cognoscimus res, non autem rebus ipsis. Hæc namque quæcumque sint, sive arduissima, sive facillima, sive nobis familiaris, sive omnino peregrina, capaces sunt ex sua natura, ut cognoscantur à nobis cognitione vera, falsa, certa, probabilis, evidente, obscura, per se nota, per aliud nota. Undè sicut per figuratam locutionem apponi solet actibus nostris nomen suorum objectorum, v. g. *Fides divina*, aut suorum principiorum, v. g. *Actio Divina*, *actio imprudens*, *actio rationalis*, &c. ita per figuratam quoque locutionem solet dari objecto nomen proprium actus nostri v. g. *Spes mea*, *Gaudium meum*, &c. Significant igitur illæ voces *Evidens*, *Obscurum*, &c. Cognitiones, quas habemus de objecto, quod loquimur, vel quas habere debemus juxta circumstantias hic, & nunc præsentis. Undè quando dicimus *talis res est obscurissima est difficillima*, sensus est rationes, quæ occurrunt contrà ipsam, & carentia rationum aliarum ipsam aperientium, reddunt valdè difficilem, vel apprehensionem justam illius, vel assensum, vel utrumque. Quando dicimus *talis res est evidens*, sensus est, species, ac rationes suasivæ hujus rei, vel cognitio ejusdem judicativa, tales sunt, ut locum non relinquunt dubio de illa. Harum omnium qualitatum explicationem dedi Disp. 2. de Anima à cap. 6. Sunt itaque reflexæ omnes hæc locutiones, quæ aliàs videntur directæ: videntur quippe procedere de objectis ipsis, & non procedunt nisi de cognitionibus, quibus hic & nunc

illæ repræsentantur; ut contingit etiam omnibus propositionibus affirmantibus, aut negantibus identitatem, aut distinctionem rationis, ut dicebam Disp. 1. Log. Maioris cap. 5. Ratio à priori sumitur ex quidditate ipsa, & realitate, quas lococitato dedi, harum omnium denominationum, nam qui penetrat in quonam consistit hæc realitas, & quidditas, novit illicò, quid enuntient propositiones, quæ has denominationes affirmant, aut negant.

VIII. Igitur, ut dicebam in ea disputatione de Anima num. 105. rem esse per se notam, seu ex se, atque ex suis terminis evidentem, non stat physicè, ac realiter in eo, quod ipsius veritas, aut falsitas objectiva, & transcendentalis (solet enim esse per se notum, atque ex terminis evidens, falsam esse talem, aut talem rem, quia non sola judicia affirmativa, sed etiam negativa solent esse per se nota, seu ex terminis evidētia, v. g. *Non potest res esse, & simul non esse*, quia falsitas hujus simultatis est per se nota) non stat inquam in eo, quod res ipsa identificetur, aut intimè connectatur cum nostra ipsius cognitione, neque hoc significatur illo *per se*, quia, ut nuper dicebam, non est veritas, aut falsitas ulla, quæ ex se non sit capax, ut à nobis cognoscatur clarissima, vel obscurissima cognitione: Et tota claritas, atque obscuritas, facilitas, atque difficultas, promptitudo, atque renitentia, quam habemus in intelligendo, hoc est in apprehendendo res, eisquæ assentiendo, vel dissentiendo, non stat in rebus ipsis, quibus alii solent protinus absque ulla difficultate assentire aut dissentire, sed stat in nobis ipsis, qui præoccupati aliis speciebus, rationibus, aut passionibus, vel parum, aut nil assueti rei, de qua est sermo, vel aliò distracti, vel modicam habentes rationem ad repellendum sophismata, quæ solent insurgere contra illam rem, vel terminos, quibus nobis observatur, non capientes, tardè movemur ad intelligendum rem illam, & tardius ad præstandum assensum, aut dissensum illi debitum: Quapropter esse veritatem per se notam, sive ex terminis evidentem stat physicè à parte rei in eo, quod termini, quibus res proponitur vulgò, & frequenter (non alii minus usitati) sint tales, ut absquè ulla ratione suasiva absque interventu discursus, illico assen-

assentitur intellectus, v. g. *Bis tria faciunt sex. Quodlibet est, vel non est*, aut illicò dissentitur si sermo sit de falsitate per se notâ, atquè ex terminis evidente. v. g. *potest res esse, & simul non esse*, ubi aliud non requiritur, quam intelligere vocum significationem.

IX. Tunc sic argumentor pro prima parte Conclusionis scriptæ num. 6. Ergò existentiam DEI, ut unius esse per se notam viatoribus, seu esse per se notam quoad nos, ut loquitur S. Thomas absquè speciali eo lumine, quod ibi dicebam staret in eo, quod hi termini *Unus DEUS existit in rebus*, tales essent, ut absquè interventu discursus, absquè ulla ratione sualiva, eo solum, quod intelligeretur ab homine eorum significatio protinus hic assentiretur, sicut protinus assentitur huic veritati *bis tria sunt sex*, & protinus dissentitur huic falsitati, *Res simul est, & non est*, eo solum, quod attendat, & ambo dicantur idiomate illi noto; Et sicut eo ipso, quod lux materialis offundatur objecto visibili, ac præfenti, oculus capax, & attentus videt illud absquè ullo alio argumento; Atqui res non ita contingit; aliàs sicut nemo, nisi terminorum inscius potest negare, vel dubitare *Quodlibet esse, vel non esse. Bis tria esse sex, &c.* Ità nemo, nisi ignarus significationis vocum, posset negare, vel dubitare, existentiam unius DEI. Unde peccatum Atheismi non tam foret insipientia moralis sicut quodvis aliud lethale, quàm insipientia physica id est ignorantia significationis vocum; neque esset formaliter in se ipso peccatum, sed ad summum effectus & pœna peccati alicujus (v. g. omissionis studiositatis in discendo significationem illarum vocum) propter quod Deus obcæcaret physice hominem, sicut obcæcaret mors, quam infligeret in pœnam alicujus peccati; Ergò sicut hæc mors non foret formaliter in se ipsa peccatum, ita nequè Atheismus esset in se ipso peccatum, sed ignorantia physica, & qui negaret esse DEUM, esset sicut qui, audiens rem sub idiomate sibi ignoto, negat illam, ubi ad summum est peccatum temeritatis. Ergo unum DEUM existere, quamvis sit evidens, & demonstrabile; attamen non est *per se notum*, sicut *Quodlibet est, vel non est*; Ubi, ut vides non excuso absolute peccatum Atheismi, sed tamquam absur-

dum ingens infero ex opposita sententia excusationem hanc. Neque eam infero ex eo, quod non sit per se notum, quod ille negat (multa enim credere debemus, quæ non sunt per se nota) sed ex sententia asseverante existentiam unius DEI esse per se notam viatoribus, sicut *quodlibet est, vel non est*, infero, ut absurdum fore, ut Atheus non tam esset insipiens moraliter, quàm insipiens physice, & fore consequenter, ut non peccet actu formaliter in Atheismo, quippe non minor est ignorantia physice negare, quod est per se notum, quàm negare quod demonstratur. Tria sibi objicit S. Thomas contra hanc conclusionem, sed cum clara sint quoad difficultatem, & quoad solutionem, apud ipsum S. Doctorem Legi possunt.

CAPUT II.

Existentia, & autoritas DEI creduntur Fide.

X. Dico tertio. Quamvis S. Thomas doceat existentiam DEI (ut unius sanè) non esse articulum Fidei, sed præambulum ad hanc (quod postquam conatus est explicare Cajetanus ibi, monet Lectorem *Eslo cautus*) hoc non tollit, quod possit, debeatque credi per assensum Fidei Theologicæ. 1. Quia ratio, quæ S. Doctorem movit ad hoc dicendum, fuit inconjunctibilitas scientiæ, ac Fidei, ut ibi objicit in primo illo argumento. *De-
monstratio*, inquit, facit scire, *Fides au-
tem de non apparentibus est, ut patet per Aposto-
lum*; sed communis nostrorum sententia, quam explicui, & probavi Disp. 3. de Anima cap. 4. negat hanc inconjunctibilitatem. Ergo negat motivum dicendi existentiam DEI non esse de Fide. 2. Quidquid modò sit de termino illo *articulus Fidei* siquidem non omnia, quæ sunt de Fide, dicuntur esse articuli Fidei, eò quia hæc vox significare solet illa quæ specialem nostram Fidem Christianam componunt quæquè unice, aut præcipue ex Sacra Scriptura prout ab Ecclesia intelligitur, constant; attamen omne illud, cujus negatio per hominem baptizatum esset hæresis, & destrueret habitum Fidei, & hominem illum subiceret pœnis impositis contrà hæreticos, est de Fide: quia sola negatio rei de Fide est hæresis, vel simplex,

plex, & ordinaria, vel Major, qualis est apostasia; aliarum namque veritatum negatio qualitatibus aliis afficitur, puta errore, sapore hæresis, &c. at negare esse DEUM esset hæresis, immo apostasia, si fieret ab homine baptizato & destrueret habitum Fidei, &c. ergo esse DEUM est de Fide. 3. Omne, quod DEUS multoties supposuit in suis revelationibus, imò expressè asseruit, & quidem ex intentione, ut nos illud crederemus, potest ac debet credi per assensum Fidei Theologicæ, hoc est propter autoritatem ipsam DEI supponentis, vel asserentis illud. Hæc enim autoritas motivum est sufficiens, atque dignum, cui debetur hoc obsequium intentionale, aliàs ut quid supponit, aut asserit, si nequiremus credere propter suam suppositionem, & asseritionem, quod asserit, vel supponit. At se esse passim supponit DEUS in scripturis, in eis, quæ de se affirmat, aut negat, imò expressè asseruit, quando dixit: *Ego sum, qui sum*; Et rursus sic dicit Filius Israel qui est, *misi me*. Item *Virgo ego dicit Dominus*, & totum hoc ex intentione, ut menti habeamus infirmum DEUM esse: 4. Hæc est sententia Augustini, qui referens sua antiqua dubia circa fidem inquit; *Me non sinebas ullis fluctibus cogitationis auferri, ab ea fide, quâ credebam, & esse te, & esse incommutabilem*.

Exod. 3.
Iſa. 49.

Lib. 7. contra
Iul. cap. 7.

XI. Sed occurrit gravis confestim difficultas. Nil, quod indispensabiliter præsupponitur jam notum pro priori ad assensum Fidei, creditur de novo per hunc: Ut quid enim vana hæc, & superflua repetitio assentiendi iterum rei, cui pro priori jam assentitum est? At DEUM esse indispensabiliter, supponitur jam notum pro priori ad omnem assensum Fidei Theologicæ (& consequenter pro priori ad huiusmodi assensum de existentia DEI, si assensus ille est possibilis) quoniam cum huiusmodi assensus sit propter autoritatem DEI loquentis, debet pro priori ad ipsum cognosci iudicio certo, hæc autoritas DEI loquentis; Et in hoc eodem complexo ex autoritate, & locutione DEI imbibitur huius existentia, vel aliquid intime præsupponens illam. Ergo DEUM esse non creditur per assensum Fidei Theologicæ. Confirmatur. Nullus assensus rei propter motivum A essentialiter supponens aliunde notam illam rem, est assensus purè adæquatè propter motivum A.

Quoniam evidens est, intellectum non assentire rei purè, præcisè, atque adæquatè propter A, quando actu assentitur eidem rei ac sub eadem expressione propter motivum aliud. Sed omnis assensus circa existentiam DEI propter huius autoritatem asseverantem illam, essentialiter supponit aliunde, ac pro priori notam, hanc existentiam, quippe essentialiter præsupponit notum, quod autoritas ipsius DEI asseverat se existere & nequimus prænoscere autoritatem DEI asseverare quidpiam, quin eo ipso præcognoscamus illum esse in rebus; nam licet multa dicamus propter autoritatem Authorum, qui dixerunt illa, & jam non sunt in rebus, quippe qui mortui sunt, id non venit ad rem præsentem, quoniam si vera est nostra sententia, non solum debemus credere Fide Theologica DEUM modò in hoc instanti esse, quia id olim dixit, sed etiam olim fuisse in instanti A, quia olim id dixit in instanti A, in quo dixit: *Ego sum, qui sum*; Ergo nullus assensus circa existentiam DEI propter huius autoritatem asseverantem illam, est purè adæquatè propter hanc autoritatem: Ergo nullus est purè fidei Divinæ; sed ad summum erit mixtus ex fide, & alio, puta, evidentia naturali, & consequenter prodire non poterit ex habitu infuso fidei, qui datur modò.

XII. Hæc, & similia argumenta, quæ impugnant fidem Theologicā de existentia DEI impugnant similiter, & propter eandem rationem fidem Theologicā de sapientia, & veracitate DEI, & consequenter de huius autoritate in suis revelationibus, quandoquidem pro priori ad harum assensum prænosci debet autoritas DEI in eo, quod dicit: Ergo prænosci debet, DEUM esse sapientem, & esse veracem; Ergo hæc duo attributa, aut alia illa, in quibus steterit autoritas locutiva DEI, nequeunt credi fide Theologica. Ergo argumenta ista multum probant. Ergo nil. Respondeo ergo sicut respondi in tractatu de fide. Si per assensum fidei ad nil aliud aspiraret homo, quam ad notionem, ad securitatem, ad certitudinem objecti, hoc est ad intentionalem possessionem illius, vanum sanè, & superfluum esset imperium voluntatis de assensu illo, quando jam aliunde præsupponeretur possessio intentiona-

tentionalis illius. Caterum assensus Fidei Theologicæ non est præcisè notio, securitas, & intentionalis possessio objecti, sed est insuper ex suo Caractere, differentiæque specifica, intellectuale obsequium, intellectualisque reverentia præstita personæ loquenti, consistens, non semper in hoc propter tuam autoritatem incipio credere, & fateri hoc, quod nunquam mihi venerat in mentem. Nequè semper in hoc propter tuam autoritatem repello, & protero difficultatem, quam habebam in hoc, quod modo mihi dicis, neque semper in hoc Etiam si aliundè nescirem hoc, propter tuam solam autoritatem illud crederem. Tamen enim hæc aut similia inveniri soleant explicitè, aut implicitè in multis assensibus Fidei; sed non in omni, semper, ac necessario (certè in assensibus Fidei, de quibus nunc, inveniri nequeunt) quidditas ergo, & realitas obsequii intentionalis, quod caracteristicè imbibitur in assensu Fidei Theologicæ, præcindendo ab ornamentis, & perfectionibus, quas habere solet, stat in hoc.

XIII. Ea est autoritas DEI in omni penitus suo verbo, ut sit motivum plenum, & sufficiens ad credendum quicquid dixerit, sive facile, sive difficile, sive aliàs notum, sive ignotum, eo ipso quod sit moraliter certum dixisse (sed cum hæc moralis certitudo, evidentique credibilitas admittat magis, & minus, & cum non necessitet intellectum ad assensum, datur locus conclusionis quam dedi Disp. I. de Fide, nimirum posse hæreticum temerè, ac imprudenter dissentire articulo A, quando superne adjutus assentitur articulo B per assensum Fidei Theologicæ) & cum sit moraliter certum, evidentèque credibile DEUM dixisse se esse, se vivere, se scire omnia, se abominari mendacium, hac de causâ propter suam autoritatem præcindendo signatè, ac objectivè à quovis alio motivo, non verò exercitè, ac subiectivè (ut mox dicam ad Confirmationem) nequè excludendo positivè aliud motivum, creditur Fide Theologica DEUM esse, & vivum, sapientem, ac veracem esse, & assensus habet hunc modum tendendi purum ab omni alio, conceptus ab homine, cui pro priori est notum, DEUM esse, & autoritate dicta fungi. DEUS est quia ipse impotens falli, & fallere, dixit se esse. En obsequium inten-

tionale exhibitum Deo loquenti. En assensum præcindentem objectivè, ac signatè ab omni alio motivo, & reverentem, ut motivum plenum, sufficiens, adæquatum & proximum, autoritatem DEI in loquendo; sed non excludentem positivè ex suo modo tendendi omne aliud motivum quia hanc positivam exclusionem non poscit assensus Fidei. En assensum non præcindentem subiectivè, ac exercitè ab alio motivo, quia per suammet essentiam præsupponit notam ex aliis motivis existentiam, & autoritatem DEI, sed quod per suammet physicam entitatem id præsupponat, non obstat puritati Fidei; obstatet verò si ex suo modo tendendi præsupponeret alia motiva v. g. DEUS est, quia ipse dixit, & quia ad sunt tale, & tale motivum, sicut quod per suammet essentiam physicam præsupponat quilibet assensus Fidei Theologicæ evidentem credibilitatem Divinæ revelationis, intelligentiam naturalem terminorum, imperium voluntatis, rationes impellentes, & multa alia, non officit puritati Fidei Theologicæ (aliàs nullus daretur assensus Fidei purè Theologicæ) quamvis obstatet si reflectens super hæc, haberet hunc modum tendendi: DEUS est, quia ipse hoc dixit, & quia est evidentè credibile eum dixisse & quia sunt talia, & talia argumenta suadentia eum dixisse, & quia volo id credere; sicut enim hæc præsupponuntur ad assensum Fidei, ut conditiones prærequisite, sed non sunt objectum formale proximum illius; ita motiva evidentè suadentia DEUM esse autoritatèque prædicta fungi, præsupponuntur quidem ad fidem Theologicam horum, ut conditiones prærequisite, sed non sunt objectum formale proximum illius.

XIV. Ratio hujus systematis est. Homo, cui propter alia motiva notum est DEUM existere, & eâ autoritate frui, potest sic se gerere. Cum DEUS sit, & infinita sit autoritatis in omni suo verbo, nullo excepto, ut jam aliundè notum habeo, & cum mihi sit evidentè credibile eum dixisse, se existere, & frui autoritate illa, & consequenter in his quoque exercuerit suam autoritatem locutricem: in his quoque volo præstare illi obsequium, & pro his quoque volo admittere suam autoritatem, unde volo credere DEUM esse, & habere dictam autoritatem, quia ipse impotens falli, & fallere, ut aliundè jam mihi notum est, dixit se esse, & habere

autho-

authoritatem eam. Hoc imperio efficaci concepto intellectus potest concipere hunc actum. *DEUS est, habetque illam authoritatem, quia ipse impotens falli, & fallere, hæc dixit.* Quod magnum absurdum sequetur ex hoc? si ex motivo obedientiæ fecit per integrum annum Monachus ille actionem alias vanam, & superfluam, rigandi palum siccum! si ex motivo harmoniæ solent musici repetere sæpè sapius in eadem strophe idem verbum; si ex motivis aliis frequenter repetimus cum emphasi iterum, atque iterum eandem penitus actionem

3. Reg. 23. in specie, v. g. *Altare, altare, &c. terra,*
Jerem. 22. *terra, terra, Item sanctus, sanctus, sanctus.*

Quid mirum quod ex motivo reverendi authoritatem DEI locutricem, in illis eisdem, quæ dignatus est loqui, repetamus iterum atque iterum assensum rei, jam aliunde notis notæ & dicamus. *Hoc jam sciebam ego; sed de novo judico, credo & amplector, & confiteor illud, quia DEUS impotens fallere, & falli, dignatus est hoc etiam dicere.* Quandoquidem ipse dignatus est, hoc etiam dicere, ratio sufficiens est hæc, ut propter ipsum id fateamur. Oportet meminisse non esse damnandam vanitatis, ac superfluitatis actionem ex eo, quod minime sit necessaria ad A, quando est utilis & necessaria ad B, prudenter expetibile, & factibile. Tunc sic.

XV. Prædictus assensus est possibilis. Est item honestus, ut videtur certum, ergo ad aliquam virtutem spectat; sed non ad aliam, quam ad Fidem Theologicam, ut constat ex hujus notione; ergo ad hanc spectat; ergo existentia, sapientia, & veracitas DEI possunt credi assensu Fidei Theologicæ. Quod si intuleris cujuslibet viri sapientis, & veracis existentiam posse nos credere fide humana propter ipsius testimonium. Quandoquidem testimonium tui Collegæ v. g. dicentis tibi. *Scio me vivere,* est intime etiam connexum cum ipsius vita, cum testimonium, seu locutio illa sit actus vitalis illius; Unde præstare possemus obsequium intentionale cuilibet dicenti nobis. *Ego sum virus,* credentes id propter illius vocem; Respondeo si ille in eo culmine sit prudentiæ, ut de illo non judicetur, temerè, ac jocosè, sed prudentissimè id nobis dicere, hæc eadem sapientia, & prudentia dicentis, faceret in nobis prudentem assensum suæ vitæ propter suum testimonium; si enim, ut ponitur, non est im-

prudencia in illo affirmare se vivum esse, nec est imprudentia in nobis credere propter ipsius testimonium ipsum esse vivum. Sunt quippè hæc correlativa. At Deus tantus est, ut de illo nequeamus adhuc suspicari, temerè, vel jocosè dixisse nobis. *Vivo ego. Ego sum, qui sum, item se scire omnia, se esse veracem:* Ergo prudenter possumus nos judicare de novo, iterum atque iterum hæc eadem propter suum testimonium. Dices: dixisse hæc per modum monentis, in memoriâque nobis revocantis, quod jam aliunde scire debebamus, & quasi dicentis. *Memento me esse in rebus, me scire omnia;* sed non dixisse hæc per modum interponentis suam authoritatem, ut propter illam nos crederemus hæc. Permissio illo primo, nego hoc secundum. Tum quia sine dubio foret non solum insipiens philosophicè, verum etiam hæreticus formalis, atque ut talis puniendus, qui suppositis scripturis, evidentèque ipsarum credibilitate, defenderet non esse DEUM. At hæresis formalis, ut distincta ab aliis culpis committi nequit absquè negatione Divini testimonii assentis, vel supponentis aliquid, & tam quod asserit, quam quod supponit, potest credi propter authoritatem ipsius. Ergo: tum quia si tibi dicenti: *Memento esse nobis solem præsentem,* alius negaret suppositum, non faceret injuriam tuæ authoritati in loquendo; faceret utique, quia non solum interponimus authoritatem in his, quæ dicimus, sed etiam in his, quæ dicendo supponimus, & tam careret Deus sapientiâ, vel veracitate si aliquid falsum supponeret, quam si assereret expressè. Ergo, licet scripturæ illæ haberent sensum, quem dicis, credenda est DEI vita, & autoritas propter scripturas illas.

XVI. Quamobrem aliud est, quod nequeamus hæc credere de DEO Fide Theologica, quin priori nota habeamus illa. Et aliud, quod hac præsupposita notione nequeamus illa de novo credere ex novo motivo, nempe ex testimonio ipsius DEI sapientissimè dicentis nobis illud idem, quod aliunde erat nobis notum, ita ut per hunc novum assensum exhibeamus DEO intentionale obsequium, quod prius non exhibueramus per naturalem illam noticiam. Illud primum est verum. Hoc secundum est falsum.

fallum? Si enim nequimus credere hæc propter divinum testimonium, ut quid testificatus est illa Deus? Sed illud primum non obstat huic secundo. Quemadmodum impotentia credendi per fidem mysteria Catholica, quin propriori noscimus illa esse evidenter credibilia, seu esse evidenter credibile DEUM revelasse illa non tollit, quod postea credamus illa per fidem purè Theologicam. Nempe quia hic assensus præsupponit quidem subjektivè, ut jam iterum dixi, atquè exercitè evidentiam illam credibilitatis, nec non hujus motivum, sed neutrum supponit signatè, ac objectivè, hoc est, non habet hanc tendentiam. Verbum caro factum est, quia est evidenter credibile DEUM docuisse hoc, neque hanc quia tale, aut tale datur motivum ad credendum illum id docuisse; Sed utroque hoc supposito, ut conditione prævia in intellectu, habet hanc tendentiam, quia DEUS impotens fallere, ac falli hoc docuit, ut aliunde exploratum mihi est. Et meminisse oportet actum intellectus, ac voluntatis non semper specificari formaliter in se ipso ab objecto formali remoto; sed à proximo adequato. Idem in præfenti: Metaphysica evidentia existentiae, atquè authoritatis Divinæ: præsupponitur subjektivè, atquè exercitè, ut conditio necessaria ad credendum utramque fide Theologica. Illà verò jam supposità, assensus, quem defendo, non est hic. DEUS existit, & habet authoritatem in suis testimoniis, quia hoc est Metaphysicè evidens propter tale, aut tale motivum. Quia de isto palam pronuntio non esse actum Fidei Theologicæ; sed est hic. DEUS, &c. quia ipse, & existens, & hac authoritate fungens, (ut aliunde jam mihi notum erat) hoc idem testificatus est: Et quandoquidem hoc testificari non dedecuit ipsum, nec me dedecet credere hoc propter ipsius testimonium: nisi dicamus scripturas, in quibus DEUS asseruit se esse, se scire omnia, &c. directas esse ad solos rudes, & mente captos, non verò ad Philosophos, aut Theologos.

XVII. Confirmatur I. Cum Fides sit plerumquè de rebus obscuris, multos fellit apprehensio, quod nullo prorsus modo est fides, ubi non superatur aliqua difficultas propter authoritatem loquentis. Id est verissimum de fide meritoria, obscura, & acclivi valdè intellectui non

R. P. Ulloa, Theol. Tom: 1.

stro, qualis plerumquè est fides, quam habemus, & de qua loquitur Paulus qui sicut docuit fidem esse argumentum non apparentium; Ita ibidem docuit oportere credere de DEO, quia est & de qua etiam loquuntur Gregorius, Augustinus, & passim scripturæ, ac Patres, qui non loquuntur sanè de conceptu quidditativo, & Metaphysico, omnis omnino fidei, quia hujusmodi speculationes parum, vel nil curare solent scripturæ, ac Patres, utpotè rem non necessariam universalitati fidelium ad vitam æternam. Conceptus autem quidditativus fidei, ut complectentis omnem fidem Theologicam, non stat in obscuritate, arduitateve rei, quæ creditur; sed in objecto formali, proximo, adequato propter quod creditur, quod sit nimirum authoritas loquentis, hoc enim est specificativum, ac distinctivum Fidei in communi ab aliis assensibus; ergo si res sit clara, si vè obscura, si vè facilis, si vè difficilis, si illam mente suscipias proximè adequatè propter authoritatem loquentis. En quod voco fidem. Confirmatur II. In hoc etiam modo assentiendi est sua quod non levis difficultas, & obsequium intentionale, non quidem quoad rem, quæ creditur, cum ponatur esse evidens, sed quoad circumstantiam, in qua creditur. Cum enim motivum metaphysicè evidens tantum robur authoritatis habeat apud intellectum nostrum, ad hoc ut ipso præfente, cætera alia motiva non attendantur, sicut solaris fulgor ad hoc, ut ipso præfente non attendantur stellæ (certè perspicacissimum oculum habere oportet, qui tunc stellæ discernat) nubium fragor, ad hoc, ut non attendatur habenæ sonus, & Regia Majestas ad hoc, ut non attendatur nobilis privatus; non est levis difficultas nec leve obsequium personæ loquenti, si ad præsentiam motivi Metaphysicè evidens suscipiat intellectus rem propter ipsius etiam personæ testimonium, maximè quando hoc non est metaphysicè evidens; sed hoc contingit in assensu existentiae, & authoritatis Divinæ propter hujus testimonium, quod profectò non est nobis metaphysicè evidens: Ergò in hoc assensu est etiam difficultas, & obsequium; si non quoad rem, quæ creditur; At in circumstantia, in qua creditur: Ergò arduitas illa fidei, quam toties appellant hinc adversarii, meritum & obsequium

Ad
Hebr. 12

B

quum captivandi intellectum, duas habet exceptiones. Prima est, quod hoc non sit de conceptu omnis prorsus Fidei, sed illius duntaxat, de qua scripturæ, ac PP. præcipue agunt, nempe Fidei Christianæ Catholicæ. Secunda est, quod hæc difficultas *meritum*, & *obsequium* invenitur quoque in assensu harum rerum evidentium, ut nuper dicebam.

XVIII. Hinc respondetur in forma ad argumentum scriptum num: 11. Major illa prout jacet in sensu universali est falsa, & probatio non est efficax, primo quia, ut exemplis humanis ac Divinis ostendi num: 14. repetitio ejusdem rei solet esse rationalis, & prudens, aut ratione emphasis majoris, aut ratione melodiæ, aut ratione obedientiæ, aut ratione religionis, ut ibi dicebam. Et ratio est, quam dabam, nimirum. Actionem non esse absolute superfluitatis insimulandam ex eo, quod superflua sit ad unum, vel alterum finem, si utilis sit ad alium, rationabiliter expetibilem; Et hoc in præsentia. Quoniam licet assentire iterum, ac de novo rei per assensum fidei sit res superflua ad unum finem, videlicet ad noscendum, intentionaliterque possidendum rem, est tamen utile, ac necessarium ad alium finem rationabiliter expetibilem, scilicet ad præstandum obsequium intentionale DEO, assentiendo rei propter illius etiam testimonium, licet hoc non sit metaphysicè evidens; quandoquidem enim ille non æstimavit superfluum dicere de se se esse, se esse sapientem, &c. nec nos debemus æstimare rem superfluam, hoc idem credere propter ipsius verbum. Secundo, quia licet dictus assensus præsupponat rem jam notam, non præsupponit eam, ut notam ex autoritate DEI dicentis illam sed, ut notam ex principiis naturalibus: Sed hi duo modi noscendi res sunt valde diversi, non tantum materialiter, & philosophicè verum etiam formaliter, ac Theologicè; Et assensus fidei est notio rei ex autoritate DEI illam dicentis. Ergo dictus assensus non præsupponit notam rem eo modo, quo per ipsum noscitur: Ergo illa non est mera repetitio. Videntur adversarii offendere ad hanc æquivocationem, quod assensus fidei nil aliud sit, quam intentionalis possessio, & certitudo sui objecti, cum meminisse debeant hoc esse prædicatum genericum illius; specificum autem,

& caracteristicum stare in eo, quod sit proxime adæquate propter auctoritatem DEI objectum illud dicentis. Hoc autem non præsupponitur ad assensum fidei, quem defendimus, & hoc non est res vana, aut superflua. Ad confirmationem dico. Assensum illum non esse subjective exercitè, ac in seipso, purè adæquate propter motivum A, posse tamen esse signatè, atque objective propter motivum A, purè adæquate: Vide, quod dixi num: 16. de evidente credibilitate necessariò præsupponenda ad assensum fidei juxta ordinariam providentiam, quin propterea desinat esse purè adæquate propter auctoritatem DEI assensus Fidei Theologicæ præsupponens illam credibilitatem.

CAPUT III.

Divina aternitas combinata cum successivâ.

XIX. **N**Olo uti illa alia voce *duratio*, P. Suarez Lib. 2. de Attrib. c. 4. qua utitur P. Suarez, quia vox ea imaginationè inclinat in rem successivâ temporaliter, quæ longè distare debet à DEO, & facile est hominè corripere ab assueta imaginatione. Demùm combinationi creaturarum cum aternitate dabo caput sequens, duntaxat disputans modo combinationem hujus cum illis. Non fugit difficultas præsens velox Augustini ingenium, quod benè illam perspexit, quando scripsit. *Adhuc in præteritis, & futuris rerum moribus* (en quod dicitur tempus) *Cor eorum volitat, & adhuc vanum est. Quis tenebit illud, & figet illud, ut paululum stet, & paululum rapiat splendorem semper stantis aternitatis, & comparet cum temporibus nunquam stantibus, & videat esse incomparabilem?* Et rursus sub finem illius capitis. *Quis tenebit Cor hominis, ut stet, & videat, quomodo stans dicet futura, & præterita tempora, nec futura, nec præterita aternitas? numquid manus mea valet hoc? aut manus oris mei per loquelas agit tam grandem rem?* Porro difficultates sunt tres hic. Alia explicare, & probare ipsam indivisibilitatem, ac simplicitatem semper stantis, & immobilis Aternitatis divinæ. Alia combinare ipsam cum creaturis, quæ omnes successivè sunt: & aliæ quidem per se essentialiter, ut sunt ipsæ durationes, sive, quod idem est, ipsa tempora, & instantia intrinseca. Tertia deniquè combinare cum ipsa creaturas in tempore, & per

Lib. 11. Confess. cap. 11.

& per tempus existentes (licet omnis combinatio, sive comparatio sit mutua; at non omnis sit eodem modo) id est per successivas indivisibiles durationes, sicut hujus cartæ & cujusvis alius continui quantitativi particulæ sunt innumeræ, successivæ, ac indivisibiles.

XX. Hæ difficultates nascuntur ex triplici radice, quæ excusationi possunt esse nobis pro aliquibus modis loquendi, & pro aliquibus distinctionibus, quibus utemur constructi materiâ ipsâ. Primâ, loquimur modo de Æternitate Divina, quæ est perfectio, sive Attributum semper stans, invariatur, & fixum, incapax, ut subeat in seipso denominationes illas, quarum ab infantia sumus assueti in nobis ipsis, & in omnibus aliis creaturis, videlicet fuisse, futurum esse. *Heri. Quondam. Cras. Postea, &c.* Ergo loquentes de objecto, quod omnino est extrâ ordinem omnium aliorum nobis familiarium, ardua, & acclivis valde evadit fermocinatio, & locutiones etiam extrâ ordinem opus sunt. Secundâ, Loquimur etiam de tempore in hac materia, jam per verba illud consignantia, jam per voculas illud, & non aliud significantes. v. g. *Hunc: Modò. Hodie. De præsentis. In hoc instanti, &c.* Tempus autem est adeo difficile explicatu, ut acer Augustini mens Lib. 11. Confess. expendat in ejus explicatione 15. capita, & post ardentem imploratum lumen ibi cap. 22. pro ænigmatibus enodatione, res satis difficilis manet; Ergo mirum non erit, si in re difficillima, difficiles aliquas proferamus enunciationes. Non enim debet exigi à nobis tantum, quantum ab Augustino. Tertiâ, aspiramus in hac materia ad aliqualem combinationem stantis, atque invariabilis Æternitatis, cum tempore nunquam stante, sed majore velocitate, quam stellæ fixæ, transcurrente; Et hæc duo sunt invicem incomparabilia, ut numero antecedente agebat Augustinus. Ecce tres radices præsentis difficultatis. Nè igitur expectes res facillimas, quando veritatem in difficillimis.

XXI. Explicatur. Oculus corporeus, qui non posset videre, nisi per vitrum nigrum pateretur magnam difficultatem in discernendo colorem album, utpotè nigro oppositum, & nonnisi per reflexam cognitionem aliundè habitam agnosceret

R. P. de Ulloa, Theol. Tom. 1.

homo ille colorem, quem inspicit esse album (siquidem medium, per quod inspicit proponeret illum colorem ut nigrum) atque deberet habere semper infixam menti hanc reflexam cognitionem, nè raperetur in errorem ab illo vitro nigro, per quod inspicit colorem, qui in se ipso est albus. Hoc in præsentis. Imaginatio, & mens nostra, & consequenter lingua, magnam patitur difficultatem pro hoc statu in loquendo, & speculando Divinam Æternitatem. Quoniam ex una parte ea est simplex, indivisibilis, firma, permanens, & tota simul, ut jam dicam. Ex alia parte nec loqui, nec disserere possumus de illa pro hoc statu, nisi per enunciationes affirmativas, aut negativas. Utræquæ constant verbo. Hoc consignificat tempus. Hoc cum sit numerus motuum secundum prius, & posterius (numerus inquam, aut purè possibilis, si loquamur de tempore imaginario, aut verè existens modo suo, si de tempore reali) est essentialiter successivum, & transvolans. Est enim complexum resultans ex innumeris durationibus sibi invicem succedentibus quoad existendum, sicut hæc carta, & omne aliud continuum, est complexum resultans ex innumeris particulis invicem unitis, & sibi succedentibus quoad locum. Ergo pro hoc statu nec mente, nec verbis disserere commodè possumus de Æternitate, nisi per medium, corripiens apprehensionem in rem essentialiter oppositam ipsi Æternitati, de qua verbis, ac mente disserimus. Ecce casum videndi per vitrum nigrum colorem album. Ergo necesse est habere semper præsentem cognitionem reflexam aliundè acquisitam, de eo, quod Æternitas Divina non est realiter in se ipsa, prout sonant termini, quibus de illa disserimus. Quoniam si reflexa illa cognitio non sit nobis permanenter præsens, præcipitabunt nos illi termini in pravam apprehensionem, ac postea in pravum judicium de Divina ipsa Æternitate, de qua loquimur, & triumphabit adversarius adjutus eorum terminorum improprietate. Nequè fidendum est illi aienti, se jam scire hoc, & in bono sensu loqui. Hæc enim pulchra verba generosè pronunciantur initio, sed paulatim pacti oblivisci solemus, & sonantibus verbis solitam suam significationem, illis corripimur. Quid ergo faciendum? non per-

Arist. 4. Phys. c. 10.

permittere ullam propositionem in hac materia (extrà eam major indulgentia esse potest) quin castigetur severè, atquè per vim distinctionum aptetur rei præsentì. Hanc eandem difficultatem notavi in Prologo Disput. 2. Philosoph. naturali, & in ferè tota ea Disputatione, quæ est de infinito, de quo loqui non possumus, nisi per terminos quorum assueti sumus ab infantia, qui omnes sunt de rebus finitis, & consequenter in ipso actu loquendi, ac disputandi obtrudunt menti nostræ speciem, ac imaginationem prorsus oppositam illi rei eidem, quam disputamus. En radicem detectam multarum captio- num, quæ obijci solent in utraque mate- ria Aternitatis, atquè infinitatis, quam radicem nisi retundas per prædictam refle- xam advertentiam, videlicet terminos, quibus disputamur, sensim sine sensu fle- ctere imaginationem, & consequenter mentem in apprehensionem penitus op- positam rei ipsi, quæ disputatur, cap- pieris ab adversario:

Serm. 3. de
Nativitat.

XXII. Abigatur tamen procul, ut cum magno Leone loquar, terrenarum caligo ra- tionum (phraseorum, seu verborum) & ab illuminata fidei oculo mundana sapientia (lo- quelæ) fumus abscedat. Divina est enim au- thoritas, cui credimus, Divina est doctrina, quam sequimur, non agnoscetes in Divi- na Aternitate quoad se ipsam, & secun- dum sua intrinseca inspectam, heri, & cras, præteritum, aut futurum, quæ talia sint respectu DEI: hoc est, non agno- scetes in DEO successionem temporalem; sed unicam, simplicissimam, stantem, & invariabilem existentiam, quia ei di- xit, qui sciebat quid diceret. Tu autem idem ipse es. Et quamvis immediate ad- dat: Anni tui non deficient. Ubi vox Anni successionem temporalem innuit, hoc fuit morem gerere vulgari nostro modo loquendi, cui frequenter se accommo- dat scriptura, ut quando DEO attribuit manus, pedes, caput, canos, iram, poenitentiam, &c. Audiatur Augustinus sic alloquens DEUM. Quoniam anni tui non

Lib. 1. Con-
fess. cap. 6.

deficient, anni tui hodiernus dies, & quam multi jam dies nostri, & parentum nostrorum per hodiernum diem transferunt, &c. tu autem idem ipse es, & omnia crastina, atque ultra omnia quæ hesternæ, & retrò, hodie facies, hodie fecisti. Nota modo. Quid ad me; si quis non intelligat? gaudeat, & ipse dicens, quid

est hoc, &c. Quod si dixeris animas nostras eandem esse, sicut etiam Angelos, ta- met si successivè, atquè per tempus intrin- secum durent; Respondebo eandem sem- per esse quoad essentiam, quod commu- ne est omnibus aliis rebus; item eandem esse quoad intrinsecam unionem in ordine ad nos, qui non percipimus intrinsecam il- larum mutationem stantem in continua mutatione unionum intrinsecarum cum novis, & novis suis durationibus; item eandem esse quoad se moraliter, quia dura- tio immediatè succedens durationi A. v. g. cum sit ejusdem prorsus speciei, cujus est A, nihilo speciali mutat intrinsecè ani- mas; ceterum, non esse eandem physicè, ac materialiter quoad unionem, omnem; quia cum duratio, seu tempus intrinse- cum illarum consistat physicè in serie indi- visibilem, & successivarum creationum intrinsecè unitarum ipsis animabus, qui- bus continuè producuntur à DEO (quo- niam duratio, sive conservatio est conti- nuata productio, ut explicui in Phys. spe- culat. Disp. 4. n. 13. & seqq.) & cum hæ creationes singulis instantibus mutantur physicè, imò cum ipsæ sint illud quod vo- catur instans, seu tempus intrinsecum, quippè non apparet aliud, in quo ponatur hoc: inde fit, quod animæ nostræ sunt in continua mutatione intrinseca quoad unionem aliquam quæ utiquè mutationis species repugnat DEO, ut jam dicam.

XXIII. Oportet ergo propter difficul- tatem ipsam, specialemque naturam rei præsentis insinuatam rationibus scriptis, n. 20. & 21. uti quandoquæ (sed non pas- sim, ac temerè) uno, vel altero extraor- dinario modo loquendi; nequè id est no- vum & inauditum; quoniam idem sole- mus facere in materia Trinitatis sanctissi- mæ v. g. Aternus Pater est alius, sed non aliud à Filio. Persona Divina non sunt Omnipotentes, sed Omnipotens non sunt immense, sed immensus. Non sunt æternæ, sed æternus, &c. Ubi grammatica universalis cedit fidei, & ra- tioni Theologicæ; atquè negotium non multò minùs facit imaginationi, quod una forma, aut quasi forma absquè succes- sione in se, & quoad se, sit ratio formalis coexistendi rebus, quæ quoad tempus, & quoad locum successivæ sunt (& conse- quenter sit æquivalenter multiplex quoad hoc, cum sit entitativè in se unica, & simplex) quam quod una simplex res iden- tifi-

tificetur cum rebus invicem distinctis, & consequenter sit in hoc sensu multiplex virtualiter, ergò nequè novum, nequè inauditum esse debet, si quandoquè ratione specialis difficultatis rei præsentis utimur in ea aliquo extraordinario modo loquendi.

XXIV. His, quæ viam complanant, præmissis. Dico 1. quamvis DEUS quoad nos, id est secundum nostrum commune vocabularium, & secundum abstractivas species, quibus eum cognoscimus, fuerit heri v.g. & futurus sit cras: Attamen in se, & quoad se castigatè loquendo, nequè fuit, nequè futurus est, sed est semper; quoniam à rebus successivè existentibus, & temporibus ipsis essentialiter successivis, coexistit ratione attributi Æternitatis, quæ est unica, simplex indivisibilis, atquè semperstans, & nunquam variabilis. Probo primam partem tripartitæ conclusionis. Eo modo loqui solent scripturæ v.g. *Joannes. Quod fuit ab initio.* Item. *In principio erat Verbum.* Item.

1. Joan. cap. 1.

Prov. 8. Psal. 81.

Ab æterno ordinata sum. Similiter loquitur DEO de futuro David, aut Asaph. *Tu hereditabis in omnibus gentibus.* Id est, tu eris, tu vives post mortuas gentes omnes. Et sic loquuntur frequenter scripturæ, sicut loquuntur etiam, ut dicebam nuper de DEO, ut habente cor, brachia sessionem, Canos, &c. nempe loquuntur secundum commune vocabularium hominum, ad quos (& non semper ad Angelos) loquebantur, relinquentes eis, quos DEUS voluit, intelligentiam, & explicationem phrasæon harum, ut nos ex illis disceremus, quod aliàs non caperemus, foedus, & commercium humanum fortius stringeretur ex hac parte: Undè utens scriptura eis modis loquendi, non inducit nos in errorem, quia simul providit explicationem illorum. Valet etiam Au-

gustinianum illud. *Si ea tantum essent quæ cap. 17. de facillimè intelliguntur, nec studiosè quæreretur, nec suaviter inveniretur veritas.* Cujus rei

Idem 6. Conf. c. 4. bonus est testis Augustinus ipse, qui in juventute clamans validè contra Ecclesiam ob malè intellectas phrasas multas scripturæ, audiens postea ab Ambrosio illarum explicationem, salubriter erubuit, & Ambrosium dilexit. Ratio autem illius partis primæ est. Ad explicandum existentiam hesternam v.g. rei alicujus, non habemus, nisi verba de præterito: &

similiter ad explicandum existentiam crastinam, non habemus in nostro vocabulario nisi verba de futuro: Ergò loquens DEUS in scripturis non tam cum Angelis, quam cum hominibus, & volens intelligi ab his in mensura per suam providentiam statuta circa sempiternam suam existentiam, sapienter utitur vocibus de præterito, ac de futuro ad eam exprimendam; quemadmodum si Aulicus disertissimus, imò si Rex ipse, dignaretur loqui cum homine Sylvestri, aut montano, & vellet aliquatenus intelligi ab hoc, parcens stylo Aulico, Montano, aut Sylvestri, uti deberet. Juxtà vulgarem igitur nostrum modum loquendi, & juxtà abstractivas species, quibus cognoscimus Æternitatem DEI instar rei percurrentis longissimam seriem successivarum durationum, DEUS fuit, & DEUS erit.

XXV. Probo secundam partem 1. ex Augustino, qui in Colloquio cum sancta sua Matre agebat de Divina sapientia.

Quin potius fuisse, aut futurum esse non est in ea; sed esse solum, quoniam æterna est. Nam fuisse, & futurum esse non est æternum: Idem dicendum de DEO, ejusquæ Æternitate. Et postea arguens nomine quorundam, ut certum tamen assumit hoc. *Si exortum est*

Lib. 8. Conf. c. 10.

aliquid in DEI substantia, quod prius non erat, non veraciter dicitur æterna illa substantia: Atqui si DEUS in se, & quoad se fuisset aut futurus esset, exoriretur aliquid in DEI substantia, quod prius non erat, nimirum successio, quam essentialiter imbibit fuisse & futurum esse (quæ successio, cum nequiret esse quid creatum, aliàs res creata fuisset ab æterno in hac etiam providentia & DEUS existeret per formam creatam, quæ duo admitti non possunt, deberet esse intrà ipsum DEUM) Ergo DEUS in se, & quoad se, nequè fuit, nequè erit castigatè loquendo. Quare meritò præfigit Augustinus illi capiti 11. hunc titulum. *Æternitas DEI nescit tempora;* ubi scribit, quæ ex ipso transcripti num. 19. Dices fuisse, & futurum esse dicunt unum positivum, nempe existentiam rei, alterum negativum, scilicet rem non existere nunc; Ergo quamvis de re existente nunc, verificari nequeat fuisse, aut futurum esse secundum negativum, possunt hæc verificari secundum positivum. Distinguo consequens, de re existente per successivas durationes, qualis est omnis creatura concedo. De

Lib. 11. cap. 12.

re exi-

re existente per unicam simplicem, immobilem, & semper stantem Aeternitatem nego. Quia *fuisse*, aut *futurum esse* semper dicit defectum, aut rei ipsius, aut alicujus suae durationis praeteritae, aut futurae: quia in hoc solo, & propter hoc solum stat quod creatura fuerit, aut futura sit, si enim nec creatura ipsa nec ulla sua duratio deficit, nequit dici illam *fuisse*, aut *futuram esse*. At est impossibile, quod detur defectus ullius durationis, quae sit propria rei Aeternae ratione unius simplicis Aeternitatis, & hoc modo est Deus Aeternus: Ergo. Neque objicias Joannem dicentem Apocalyp. i. *Qui est, qui erat*; aut Paulum scribentem ad Hebraeos 13. *Jesus Christus heri, & hodie*; nam si ambo loquuntur de Christo, quoad humanitatem, jam vides textus non esse contra me. Si quoad Divinitatem, loquuntur de illa secundum communem modum loquendi, de quo egi num: antecedente, sicut etiam loquitur, qui dicit Deo Psalm. 101. *Anni tui*, & Psalm. 76. *Annos aeternos, montes aeternos*: quod si durum tibi videatur DEUM, castigatè loquendo, nec fuisse, nec futurum esse in se, & quoad se, praeterquam quod jam audisti nuper Augustinum loquendo de sapientia Divina id negare de illa, & praeterquam quod ista difficultas nascitur ex natura ipsa aeternitatis, quae incapax est successionum temporalium; praeter ista inquam respondebo, DEUM *fuisse*, ac *futurum esse*, in sensu tamen, quem dabo num. 29. interea tamen sic loqui volo cum Augustino.

XXVI. Ratio Theologica pro hac secunda parte potest esse. Omne, quod ex sua quidditate habuerit ita esse in ipsis successioneibus, & variationibus temporum, ut non sit ibi per successiones, & varietates, sed per perfectionem immunem ab omni varietate, & successione, ex sua habet quidditate, quod incapax sit, ut in se, & quoad se fuerit, aut futurum sit: Quoniam haec duo manifestè dicunt successionem rei, de qua enunciantur, successio namque in existendo, vel est ens rationis, vel consistit physice ex parte rerum in eo, quod res, vel ipsius aliqua duratio prius quidem fuerit, & postea futura sit. At Deus ex sua quidditate habet ita esse quoad se, atque in se in ipsis etiam successioneibus & varietatibus temporum (quando haec sunt) ut non sit

ibi per successiones, & varietates, sed per attributum, ac perfectionem, id est per suam aeternitatem, immunem ab omni varietate, ac successione. Probatur. Omne, quod ex sua quidditate habet esse (quoad se, ac in se) immune ab omni corruptibilitate, & mutabilitate ex sua quidditate habet ita esse (quoad se, & in se) in ipsis etiam successioneibus creaturarum, quando haec sunt, ut non sit ibi per successiones, sed per attributum, sive per existentiam immunem ab omni varietate, ac successione: quippe haec non habent locum, nisi in rebus, vel saltem durationibus mutabilibus, & corruptibilibus, hoc est simpliciter defectibilibus. At Deus ex sua quidditate habet ita esse (quoad se, & in se) in ipsis etiam successioneibus, quando haec dantur, ut non sit ibi per successiones, sed per existentiam immunem ab eis. 1. Quia ut supra dicebam haec successiones, vel sunt entitative Divinae; vel entitative creatae. Si primum, continuè deficiunt, & annihilantur, vel corrumpuntur res entitative Divinae. Si secundum Deus durat & existit per res entitative creatas, & haec sunt ab aeterno, & ambo sunt absurda. 2. Quia Deus ex sua quidditate expers est omnis compositionis realis cum sit actus simplicissimus. At illam haberet in seipso, si in se, & quoad se existeret per successivam, & variabilem existentiam, nam continuè deficeret ipsi una sua duratio, & adveniret alia; Ergo. 3. Quia Deus ex sua quidditate habet fungi omni perfectione simpliciter simplici, cujus character est, quod sit melior ipsa, quam non ipsa; At esse in se, & quoad se (quid quid sit de nostro modo loquendi, de nostrisque abstractivis speciebus) in ipsis etiam creaturarum successioneibus per existentiam ab eis immunem, est perfectio simpliciter simplex. Constat ex Augustino agente: *Cum autem verissime atque certissime incorruptibile corruptibili praepositur, &c.* Et rursus ibidem. *Ut quid multa dicimus, cur non sit corruptibilis substantia, quae DEUS est, quando si hoc esset, non esset DEUS.* Et loquens de potentia rationali, cum sine ulla dubitatione clamaret, *incommutabile praefendum esse mutabili.* Et saepe alibi repetit hoc, ut rem evidentem, Ergo. Quod dicit S. Doctor de substantia Divina, dico de existentia, & aeternitate. Nempè fore, ut si haberent in se

Lib. 7.
Confess.
cap. 4.
ibid. c. 17.

se ipsis successionem, & mutabilitatem, & consequenter corruptionem unarum particularum, quibus durarent, & novum, atque novum aliarum adventum, existentia, & æternitas DEI non forent perfectio simpliciter simplex, quia non forent ipsæ meliores, quam non ipsæ. Quandoquidem clamant incommutabile præferendum esse mutabili.

XXVII. Hinc 1. Non nego DEUM, & suam æternitatem coexistere omnibus successionebus temporalibus, quæ aliquando sunt: sed solum nego coexistere eis per ipsius DEI successiones, & mutationes, seu per tempus, quod sit tempus ipsius DEI. Et quia hæc propositio, *DEUS est in tali, aut tali tempore* v. g. *est hodie, fuit heri, erit cras*, solet rapere imaginationem, in id, quod DEUS sit in tempore, per ipsum tempus, sit hodie per divinum aliquid, quod præcisè sit hodiernum, fuerit heri per divinum aliquid, quod præcisè sit hesternum, &c. hac de causa solet negari illa propositio, aut claritatis gratia distingui. DEUS est in tali aut tali tempore, per aliquod, quod sit tempus DEI, quod sit præcisè heri DEI, quod sit præcisè hodie DEI, quod sit præcisè cras DEI nego. Per indivisibile, simplex, invariabile, & semper stans attributum æternitatis concedo. Sic DEUS est physice præsens localiter in cunctis successivis locis, quæ sunt. At non est per successivas præsentias, ita ut detur præsentia Divina Romana in se ipsa, quæ non sit Madritana, & Madritana, quæ non sit in se ipsa Romana, sed per unicum simplex, & indivisibile attributum immensitatis, & sic potest dici DEUM cognoscere futura in æternitate sumpto illo in, non utique objectivè, quasi æternitas sit medium objectivum, in quo DEUS agnoscit futura, sicut hæc solent dici, quod cognoscuntur in sua causa, sed sumpto subjectivè, quatenus DEUS semper existens, non ratione attributi, quod sit successivum, quale est omne tempus, sed ratione attributi permanentis, indivisi, simplicis, ac semper stantis, & quasi centri immobilis respondentis plurimis lineis, quarum unæ sunt post, aliæ antè alias sic inquam semper existens cognoscit futura: sed de hoc postea.

XXVIII. Hinc 2. Cum in re ipsa conveniamus faciliè, & cum primaria difficultas sit in sola explicatione huius rei,

ne terminis irretiamur, oportet distinguere duos modos loquendi. Interdum loquimur in hac materia per propositiones constantes quibusdam voculis, quæ cum non aliud significant, quam tempus, aut particulas temporis, nequimus præscindere significatum earum à tempore, vel temporis particulis. Tales sunt hæc. *Modo. Nunc. In hoc instanti. Hodie. Heri. Cras. Quondam. Postea*, & similes Propositiones enunciantes existentiam DEI cum aliqua ex his particulis (quas si præscindas à significatione temporis, restabunt significantes nil, quandoquidem non significant aliud, quam particulas temporis) sunt, quas dixi numero antecedente, solere negari, aut claritatis gratia distingui per terminos ibi datos. Interdum loquimur per propositiones enunciantes existentiam DEI solo verbo substantivo absque istis particulis restringentibus; & hoc dupliciter, vel quia incipiunt à creaturis, ponentes, ut subjectum illas v. g. *Adamus, & ultimus nasciturus homo sunt præsentis, nec non coexistunt DEO, huiusque Æternitati*, & de his loquar postea; vel quia incipiunt à DEO, ponentes hunc, ut subjectum v. g. *Æternitas DEI fuit, est, erit, esset, &c.* De his dico. Cum verbum ex sua definitione habeat consignificare tempus, possumus præscindere in eis aut realiter, aut saltem mentaliter duo. Unum est significatum directum, & primarium verbi ipsius, quod in re præsentis est sola existentia DEI. Alterum est significatum verbi, quod consignificatum est tempus quandoque præteritum, quandoque præsens, quandoque futurum.

XXIX. Igitur hæc propositiones sunt veræ. 1. Si verbum accipiat secundum solum suum significatum directum, & primarium. Quia hoc est sola existentia DEI, & hæc verè enunciat de DEO. 2. Si verbum accipiat secundum solum suum consignificatum quod est tempus, aut temporis particula, ita tamen, ut neque tempus neque temporis ulla particula enuncietur de DEO, quasi hic existat per attributum, sive per rem, quæ sit successiva, sicut existimus nos: & quia hoc solet enunciari, quando res dicitur existere in tempore extitisse, aut extitura esse nempe rem existere per formam successivam, hac de causa intelligendum est sub
expli-

explicatione data num: 27. DEUM extitisse, aut extitutum esse. Prona quippe est mens humana ad apprehendendum hic, & nunc, nisi hic, & nunc: distictè, atque expressè cohibeatur, id quod ab infantia, & in omnibus aliis rebus solita est apprehendere. Neque sufficit, quod initio supponatur rectus terminorum sensus, quia calore disputationis facile oblivisci solemus suppositionum initio factarum, & termini hic, & nunc sonantes dominantur violentius apprehensioni, quam suppositiones initio factæ. Vide num. 21. sunt autem falsæ illæ propositiones, si verbum accipitur secundum suum consignificatum *tribuendo illud DEO*, quia licet hic coexistat omni tempore, & omni creaturæ existenti in tempore, & per tempus, & licet interdum dicatur, quod existat in omni tempore, sicut etiam immensitas existit in omnibus locis inter se successivis; at non existit per tempus, id est per rem fluxam, sed per attributum semper stans, firmum, & invariabile, ut dicebam num: 27. Dices res existere successivè est existere heri, hodie, cras, hoc est in mensuris successivis, quia sic existimus nos successivè: sed Deus verè in se, & quoad se, existit heri, hodie, & cras, &c. ergò in se, & quoad se existit successivè. Distinguo majorem. Rem existere successivè successione extrinseca & materiali, id est, quæ propria est illius, in quo res existit concedo, & in hoc sensu Deus existit successivè, nempe in instantibus successivis, sicut etiam in locis, quæ inter se sunt successiva: successione intrinsecâ, quæquæ sit propria formæ, quæ res existit, nego. Quia sicut ex successione locali non sequitur localis successio in forma, quæ res est in loco, cum hæc possit esse indivisibilis: ita ex ista altera successione: & permissa minore, distinguo similiter consequens.

XXX. Probo jam tertiam partem conclusionis scriptæ num: 24. quæ firmat modo dicta explicando difficultatem, quæ est in eo, quod simplex, & indivisibile attributum Aternitatis coexistat absque successione sui rebus successivis. DEUM ratione unicæ, simplicis, semper stantis, atque invariabilis Aternitatis, coexistere rebus, & temporibus successivis, est quid metaphysicè possibile. Tum quia in hoc non probatur absurdum ul-

lum, ut mox exponere conabor. Tum propter auctoritatem Augustini datam num: 25. Tum propter tres rationes Theologicas scriptas num: 26. Deinde hic modus coexistendi rebus, & temporibus successivis magis commendat perfectionem divinam, cum sit perfectio simpliciter simplex. Ergo ille tenendus est: sed quomodo contingit hoc? Quatuor tibi propono exempla, in quibus tamen suppono te non aspirare ad exactam similitudinem, sed sola proportionem aliqua contentum esse debere. 1. Tametsi loca tum intrinseca, tum extrinseca realia, (de spatiis imaginariis satis egi in Philof. Natur. Disput. 4. n. 168. & seqq.) hujus mundi sint inter se distantissima, & localiter successiva, alia ante, alia post, alia supra, alia infra, alia dextra, alia sinistra; verumtamen in omnibus illis est physicè, ac realiter præsens DEUS absque successione, aut distantia ulla locali in se, & quoad se; nempe quia non est in illis per successivas sui ipsius præsentias, sed per unicum simplex, ac indivisibile attributum *Immensitatis*. Quod de immensitate in ordine ad loca successiva, dico de aternitate in ordine ad successiva tempora & successivas alias creaturas. Videlicet DEUM illis omnibus coexistere absque successione in se, & quoad se, quia non coexistit illis per formam aliquam, quæ sit *successiva existentia DEI*, sed per simplicem, semper stantem, atque immutabilem aternitatem. Unde si forsitan dicimus aliquando DEUM coexistisse diei hesternæ, aut coexistitum crastino, absit, quod intelligatur *heri*, aut *cras* divina, quia in DEO non datur successio, ut auctoritate, ac ratione probavi num. 25. & seqq. item absit quod intelligatur, DEUM extitisse per *heri* creatum, aut extitutum per *cras* creatum, quia incapax est existendi per durationes creatas; sed intelligendum est, illum fuisse, & futurum esse per indivisibilem suam aternitatem, quam non possumus ob penuriam vocum explicare nisi utendo quandoquæ vocibus de præterito, ac de futuro, agnoscetes tamen reflexè DEUM, nec esse, nec posse esse præteritum, aut futurum: sicut cognoscetes DEUM, & Angelos non esse corporeos ob penuriam tamen vocum, atque ob species improprias, & abstractivas, quibus illos cognoscimus, agnoscere.

agnoscimus illos per modum corporis; similiter dissero de immensitate, & de æternitate. Ratione illius est DEUS ubique, & ratione huius est DEUS semper. Sed neque ubiquitatem possumus explicare, nisi per nostra assueta *hic, ibi, alibi*; nec æternitatem, nisi per nostra assueta *heri, cras, &c.*

XXXI. Sed, quia posset aliquis dicere eandem esse difficultatem in Immenstatate, atque in Æternitate, accipe secundum exemplum. Anima nostra est entitativè simplex, ac indivisibilis, ut probavi cum aliis Disp. 1. de Anima n. 21. & seqq. At qui est physicè, ac realiter in illo individuo loco, in quo est subjectum, quod reddit vivum, & cui physicè unitur, & cum quo intimè penetratur; reddit autem viva caput; brachia, manus, pedes, &c. & hæc omnia informat, & cum his omnibus physicè unitur, ac penetratur, quæ tamen omnia sunt in locis distinctis, & distantibus invicem, habentibusquè inter se ordinem prioris, & posterioris quoad locum; Ergo anima ipsa nostra absque successione locali in se, & quoad se, est simul in locis successivis, ac inter se distantibus: Quid ergò mirum, quod simplex, ac indivisa immensitas absque successione locali sui ipsius sit simul præsens temporibus mutuò successivis? Igitur quemadmodum anima nostra licet existat in capite, quod per aliquot palmos distat à pedibus, specificativè sumpta coexistit quoad locum his, licet distet reduplicativè ut existens in capite, quippe sic reduplicat caput, quod utique distat à pedibus. Ita immensitas existens Romæ, quæ multis leucis distat à Madrito, specificativè sumpta coexistit quoad locum Madrito quamvis reduplicativè, ut existens Romæ distet à Madrito, quippe hæc distantia non enunciat tunc de immensitate, sed de complexo ex illa, & ex Roma. Et Æternitas licet coexistens diei hodierno distanti temporaliter à primo, & ab ultimo homine, ipsa specificativè sumpta utriusque homini coexistit, quamvis non reduplicativè ut coexistens diei hodierno, quia tunc negatur ea coexistentia, non de sempiternitate, sed de complexo ex illa, & ex die hodierno.

XXXII. Tertium exemplum. Con-

R. P. de Villor, Theol. Tom. 1.

sidera duos polos mundi: quam diversæ, & successivæ quoad loca, & inter se distantes, imò, & mutuò oppositæ lineæ, atque stellæ circumvolvuntur illis; & tamen illi immobiles, invariati, ac semperstantes, æquè respiciunt simul illas, & æqualem proportionem, ordinem, sive habitudinem habent cum illis postquam transferunt nostrum hemispherium, & quando nondum pervenerunt ad illud, ac quando in illo sunt nobis præsentis, tamen ex lineæ, ac stellæ mutant loca singulis momentis. Idem respectivè dico de centro volubilis rotæ, quod sanè eandem proportionem, habitudinemquè localem conservat in se, & quoad se cum radiis rotæ, sive sint supra, sive sint infra, sive in hoc, sive in illo latere. Nempe quia centrum, & poli non sunt in eis locis per motum localem successivum, qui proprius sit, aut ipsorum, aut illarum linearum, vel radiorum. Quid ergò mirum, quod Deus instar centri, sive poli omnium creaturarum, eandem (quoad se, & in se) proportionem, seu habitudinem habeat cum creaturis volubilibus quoad existentiam, quæ jam transferunt nostrum Emispherium, id est jam non coexistunt nobis, & cum illis, quæ nondum factæ sunt, id est nondum pervenerunt ad coexistendum nobiscum: eandem inquam habitudinem, sive proportionem existentialem, quam habet cum creaturis nobis coexistentibus! certè ipse est Rex, de quo dicit Evangelium loquens de mortuis: *Omnes vivunt ei.* Nempe existit DEUS ratione immutabilis, ac semperstantis æternitatis, non verò ratione ullius motus temporalis, qui sit proprius Dei ipsius, aut suarum creaturarum.

XXXIII. Quartum exemplum, quamvis rude etiam sicut priora habes modo ante oculos, estque simile ei, quo utitur S. Thomas (sphærâ utique æneâ, vel etiam papyraceâ sunt contenti Principes astronomiæ ad explicandum utcumque sphæras ipsas cœlestes) In hac papyro vides alias lineas post, & alias ante alias, & in singulis lineis alias litteras post, & alias ante alias. Tamen si lineæ ipsæ inter se atque litteræ inter se habeant successione localem, & consequenter una linea sit quoad locum præterita respectu

alius,

Luc. 20.

1. p. 9. 14. art. 13. ad 3.

C

alius, & quoad locum futura respectu alius (idem de litteris) item quamvis hanc eandem localem præteritionem, & futuritionem haberent respectu tuæ visionis ocularis, si hæc esset admixta ipsis lineis, & litteris per successivas præsentias; verumtamen, quia illa stat invariata in pupilla oculi tui, & est immunis à successione præsentiarum intra lineas, & litteras, quas intueris, hæc de causa visio tua ocularis, neque respectu linearum, neque respectu litterarum habet localem successionem (quando immotos habet oculos) ita ut aliæ sint post, aliæ ante visionem tuam; quinimmo simul simultate subjectiva, & visionis ipsius, licet non simul simultate objectiva, & linearum ipsarum, aut litterarum, utramque successionem intueris; quod de simultate visionis combinatæ cum successione locali, dico etiam de simultate divinæ æternitatis combinatæ cum successione existentiali. An verò simul habeat DEUS physice præsentem omnes creaturas, quæ fuerunt, quæquæ erunt, quæ simulatas importare videtur actualem existentiam creaturarum dicam capite sequente. Quippe modo solum contendendo DEUM eodem prorsus modo, (quoad se, ac in se) coexistere semper creaturis successivè existentibus, ac deficientibus, nec non temporibus ipsis essentialiter successivis. Quod exemplis his sufficienter explicatur, quemadmodum sphaera æneâ, ut dicebam, explicari solet sphaera celestis.

CAPUT IV.

Successiva combinata cum æternitate.

XXXIV.

HÆc est altera combinatio, quam pollicitus sum num. 19. S. Thomas disputans, utrum scientia Dei sit futurorum contingentium, dixit in corpore illius articuli per modum corollarii, atque in responsione ad 3. repetivit obiter, omnia quæ fiunt in tempore esse præsentia æternitati, & in hac cognoscere DEUM illa omnia; arripuit protinus Scotus hoc, & quatuor validis argumentis impugnavit. Cajetanus autem postquam falsus est obscuritatem rei, & quod se per quindecim fortè annos latuerit mens S. Thomæ, & quod nullus ex fo-

Cajet. ibi.

ciis verbo, aut scripto illam aperuisset, accinxit se ad aperiendum illam. En radicem famosæ illius quæstionis. An futura contingentia sint Deo præsentia in æternitate, & an, in hac cognoscat DEUS creaturas? (& quidem si aliquando existentes, si vere possibiles, quia de utrisque censeo idem, quamvis S. Thomas de solis aliquando existentibus loquatur ibi, quoniam de his solis ibi disputabat) origo hujus quæstionis est propositio obiter dicta à S. Doctore inter probandum & defendendum conclusionem principalem, videlicet DEUM habere scientiam futurorum contingentium. Sic ex parvis initiis magni amnes fluere solent. Quod attinet ad cognitionem creaturarum in æternitate, si aliquando, si nunquam extiturarum, jam dixi num. 27. quod verum reor: DEUS in æternitate cognoscit omnes prorsus creaturas, tam futuras, quam non futuras in *æternitate* subjectiva, & se habente ex parte ipsius Dei: quatenus hic existens in æternitate, & per æternitatem indivisè respondentem omnibus successionebus temporalibus (sicut indivisum centrum respondet successivis, & reciproce adversis lineis à peripheria ductis, & sicut poli mundi indivisè, atque æqualiter respondent successivis, & invicem adversis circulis, ac stellis aliis præsentibus nostro hemispherio, aliis præteritis, aliis futuris respectu illius) cognoscit omnes omnino creaturas. Sicut etiam in cælo, imo, & in hoc loco, ubi ego sum, cognoscit omnia, quæ fiunt in toto mundo; sed quemadmodum, neque in cælo, neque in hoc loco cognoscit omnes creaturas in *æternitate* medii, quasi cælum, vel hic locus essent medium ducens mentem divinam in cognitionem omnium creaturarum: neque in *æternitate* terminativa, quasi omnes creaturæ sint in ipso, & per ipsum cælum, aut in hoc, & per hunc locum: neque in *æternitate* inclusionis, quasi omnes creaturæ includantur in cælo, vel in hoc loco, ut filii in utero antequam nascantur; ita non agnoscit DEUS creaturas in æternitate in *æternitate* medii, aut in *æternitate* terminativa: quoniam neque æternitas est medium, in quo tanquam in causa, vel tanquam in fundamento connexionis, aut oppositionis vel tanquam in alio simili, agnoscit DEUS creaturas (quam rationem

nem habemus ad hoc, vel ad judicandum hanc fuisse mentem D. Thomæ) neque creaturæ existunt in aeternitate, aut per aeternitatem, sed in successione, ac per successionem temporis, neque includuntur in aeternitate, sicut filii in utero materno, priusquam nascantur. Hoc sufficiat modo rei, in qua non parum est de modo loquendi.

XXXV. Quoad præsentiam, & co-existentiam aeternitati, Dico 1. Quidquid modo sit de co-existentia creaturarum cum aeternitate Divina, omnes quæ aliquando sunt, in aliquo vero, & proprio sensu sunt & fuerunt ab æterno, & erunt physicè, ac realiter præsentis DEO, ejusque aeternitati. Probatur. Quoties in tuo, & ex tuo loco oculis ipsis intueris hominem in suo quoque loco physicè ac realiter existentem, toties ille in aliquo vero, & proprio sensu est tibi physicè præsens; hæc enim vox non semper significat existentiam rei, quæ dicitur præsens in eodem penitus loco, in quo est ille, cui præsens dicitur; sed significat etiam existentiam intra ambitum, seu sphaeram, ad quam extenditur ocularis visio illius; sic licet tu non existas in tota hac aula, neque hic, ubi ego existo, sed in ista parte loci, quam occupas, & licet ego, ut hic existens non existam in ista parte; nihilo tamen minus tu es physicè, ac realiter præsens mihi existenti in hoc meo loco. Et ratio est, quia omne physicè, ac realiter existens in loco, vel tempore, quæ sunt in meo conspectu, sive prospectu, in aliquo vero, & proprio sensu est mihi præsens. Omne autem, quod physicè, ac realiter existit in parte loci, ita ut ego prorsus videam tum illud, tum partem illam loci, existit physicè ac realiter in meo conspectu, atque in loco, qui est in meo prospectu. Et confirmatur multiplici autoritate. 1.^a Elisæi, qui ministro suo avaritiam dissimulanti dixit. *Nonne Cor meum in præseni erat, quando reversus est homo de curru suo in occursum tui*, non utique, quia Elisæus tunc fuerit physicè in eo individuo loco, in quo peractum fuit triste illud negotium, nec quia hoc peractum fuerit in cella ipsa Elisæi, sed quia hic in hac, & ex hac divinitus adjutus intuebatur totam illam historiam quæ alibi tractatur eadem phrasi *R. P. de Ulloa, Theol. Tom. 1.*

usurpandi esse præsens, pro scire utitur Laban cum suo genero dicens de DEO. *Qui præsens respicit.* Eadem Eliphai apud Job. 4. *Cum spiritus me præsentem, id est me vidente, transiret.* Eadem Paulus absens corpore, *2. ad Cor. 5. præsens autem Spiritu.* Id est videns, & autorizans rem. Et iterum. *Præsentem esse ad Dominum*, id est, scientes illum adesse: Ergo scire, & sciri sunt frequenter in scriptura, & in obvio modo loquendi esse præsentem. 2.ª S. Thomæ, qui explicans quomodo DEUS sit in omnibus per præsentiam ait: *Per præsentiam verò suam dicitur aliquid esse in omnibus, quæ in prospectu ipsius sunt, sicut omnia, quæ sunt in aliqua domo, dicuntur esse præsentia alicui, qui tamen non est secundum substantiam suam in qualibet parte Domus.* Et paulò post refutans errorem, quem Eliphaz exprobrabat Jobo. *Dicit. Quid enim novit DEUS, &c. nec novisra considerat, & circa Cardines Cæli perambulat.* Addit sanctus Doctor. *Contra hos oportuit dicere, quod sit in omnibus per suam præsentiam.* Et demum respondens ad secundum repetit: *Quod aliquid potest dici præsens alicui, in quantum subjacet ejus conspectui, quod tamen distat ab eo secundum suam substantiam, ut dictum est.* Et quamvis Disput. 1. De Principio, & fine Mundi n. 45. Dixerim id esse confundere ubi-quitatem cum sapientia DEI, absit, ut repudiarem hanc explicationem S. Thomæ, ut falsam, vel impropriam, sed dicebam solum, non sufficere ad rem, quæ ibi disputabatur; non omne verum & proprium sufficit ad omne. Hæc rationabiliter suadent, non posse falsitatis, aut impropriæ insimulari assumptam illam propositionem, maxime cum DEUS ipse usus fuerit eodem modo loquendi. *Ambula Coram me, id est cogita me, & esto perfectus.* Transeo nunc ex loco ad tempus.

XXXVI. Ergo quoties in tua, & ex tua duratione intueris oculis ipsis hominem in sua duratione physicè, ac realiter existentem, toties ille in aliquo vero, & proprio sensu, juxta autoritates datas, est tibi physicè præsens, id est esset intra ambitum & sphaeram, ad quam tunc extenderetur tua visio corporalis divinitus infusa. Quia sicut loquendo in genere rem esse tibi præsentem quoad locum non dicit determinatè illam esse in eodem penitus, loco, in quo tu es, quip-

quippe alias nullum corpus distinctum à tuo posset esse tibi præsens quoad locum; sed potest esse vel in eodem loco, vel in anteriore, vel in posteriore, vel in comitante, modò sit intrà prospectum tuum: Ita loquendo etiam in genere, rem esse tibi physicè, ac realiter præsensem quoad durationem, non dicit determinatè illam esse in eadem penitus duratione, in qua tu es, aut in alia comitante, sed potest esse in eadem, vel in anteriore, vel in posteriore, vel in comitante, modo tamen sit intrà prospectum tuum, & subjaceat tuo conspectui, ut nuper dicebat S. Thomas, hoc est modo illam clarè, apertequè intuearis: sed quamquam nequè Adamus, nequè ultimus nasciturus homo vivant in hoc individuo instante, in quo nos vivimus; item quamquam nulla creatura, verè, ac propriè loquendo extiterit physicè, ac realiter ab æterno, sicuti modò existit hæc carta, & hic sol, &c. (extitisse ab æterno in aliena mensura, hoc est in æternitate, videtur res non nimis decora quoad rem præsensem, sicut si aliquis diceret, hanc cartam extitisse ab æterno in sua causa, hoc est extitisse ab æterno Omnipotentiam, & Mexicum existere hic Romæ in sua causa, id est existere hic Romæ DEUM, qui est causa illius Urbis. Sic creaturas esse ab æterno in aliena mensura, nil est aliud à parte rei, quam æternitatem non incepisse in tempore, esse æternam. Quis hoc negat? quà venit hoc ad rem?) quamvis inquam illa sint vera, nihilominus minus oculo infinite perspicace mentis suæ ab æterno, & in æternum intuetur DEUS illos, & creaturas alias physicè, ac realiter existere in suis spatiis temporis. (Et ecce disparitatem ad creaturas nunquam existentes, si quidem non intuetur DEUS illas physicè, ac realiter uspiam existere, quod erat necessarium ad rationem præsentialitatis.) Ergo quamquam creaturæ non fuerint ab æterno propriè loquendo, nihilominus in aliquo vero sensu, & proprio fuerunt ab æterno physicè, & realiter præsentes æternitati, & quamquam Adamus, & ultimus nasciturus homo non vivant in hoc instanti, in quo nos vivimus, nunc in hoc instanti sunt physicè, ac realiter præsentes DEO, de quo dixit suus Filius.

Enc. 20. Omnes vivunt ei, loquendo de Patriarchis,

qui quoad homines jam præteriti erant. Omnia igitur aliquando existentia sunt nunc, & ab æterno, & in æternum physicè præsencia DEO (secus coexistentia, quippe de hoc infra) in sensu, qui utpote significatus per divina testimonia data num: 35. non potest infirmulari falsitatis, aut improprietatis.

XXXVII. Objic: 1. Id non est aliud à parte rei quam DEUM ab æterno scire, & videre, quæ sunt in tempore: nego. Quoniam est id, & insuper est illud, quod infertur ex hoc, videlicet creaturas in aliquo verò, & proprio sensu esse physicè, ac realiter præsentes. Divinæ æternitati: quod autem hoc inferatur ex isto, probavi autoritate, exemplo, & ratione num: 35. Eodem modo impugnare poteris probantem Petrum esse admirativum ex eo, quod homo sit: dicendo scilicet, illum nil aliud dicere, & probare, quam Petrum esse animal rationale: nego, quia dicendo, & probando Petrum esse hominem, diceret, ac probaret Petrum esse animal rationale, & insuper diceret, ac probaret, quod ex hoc infertur, nempe esse admirativum; Unde ex eo, quod ipsi non negabatur, & de quo non erat quæstio, probaret, quod ipsi negabatur, & de quo erat quæstio. Idem in præsentialium. Ex hoc certo, & de quo non dubitatur nunc, ab æterno agnoscit DEUS existentiam futurorum, infero propter auctoritates, & rationes datas num: 35. hoc, quod disputo nunc, scilicet creaturas aliquando existentes in aliquo vero, & proprio sensu esse physicè, ac realiter præsentes æternitati. Quoniam unus è modis essendi præsens alicui est subjacere conspectui illius, ut ibi dicebat S. Thomas videri ab illo, esse intrà ambitum, & sphaeram, ad quam extenditur visio illius.

XXXVIII. Objic: 2. Plusquam hoc velle S. Doctorem, quando dicit, omnia, quæ sunt in tempore esse præsencia æternitati; nam assumeret probandum, si nil aliud diceret, quam omnia quæ sunt in tempore cognosci à DEO, quod tunc assumit disputandum. Nego antecedens. Quia cum eo articulo 13. quem initio hujus capituli citavi, nil aliud assumat disputandum, quam scientiam DEI esse futurorum contingentium, & hoc protinus in corpore probet ex eo, quod DEUS scit omnia non solum, quæ actu sunt, sed

sed etiam, quæ sunt in potentia sua, vel creatura; quando postea non per modum probationis, sed per modum Corollarii ait: Unde omnia, quæ sunt in tempore sunt DEO ab æterno præsentia (& idem dico de responso ad tertium) voce hac explicat tantum, illa esse intra prospectum, & quasi ambitum, ad quem extenditur scientia Divina. Et ne Lector dubius esset de qua specie præsentia loquebatur, addit immediatè rationem inquitens, *quia ejus intuitus fertur ab æterno supra omnia pro ut sunt in sua præsentia*; Ergo species præsentia, sive præsentia ab æterno, quam agnoscit in creaturis non per modum probationis, sed per modum Corollarii (undè subsistit, quod non assumit probandum) est quod subiaceant conspectui Divino, sicut in q. 8. art. 3. ejusdem primæ partis explicat modum, quò DEUS est per præsentiam in omnibus. At possunt ab æterno cognosci à DEO, ut exitura in tempore, quin ab æterno existant physicè, realiter, absolute in ipsa divina æternitate (nisi hæc verba significent id, quod est extrà rem præsentem, & merus terminorum lusus, hoc est, nisi significant ab æterno existere ipsam divinam æternitatem, sicut si aliquis diceret Petrum existere immensè in Divina immensitate, eo quod hæc immensè existat) quippè vel dicuntur existere in Divina æternitate, sicut Filii existunt verè, & realiter in utero materno, antequam nascantur, vel quia physicè, & realiter existant per ipsam divinam æternitatem; Et jam vides quam absorta sint ambo. Ergo mens S. Thomæ non fuit ista, sed quam ipse ibidem explicat, *quia ejus intuitus fertur, &c.* & quæ colligitur ex illa q. 8. ubi ait: *Per præsentiam verò suam dicitur aliquid esse in omnibus, quæ in prospectu ipsius sunt.* Et cum unum esse præsens alteri dicat hoc esse præsens illi, si DEUS est per præsentiam in omnibus, quia omnia, *in prospectu ipsius sunt* in hoc eodem sensu, & propter hanc eandem rationem omnia sunt DEO præsentia ab æterno, & in æternum: Quocirca argumenta procedentia de præsentia, de præsentia, de coexistentiaque creaturarum ab æterno, distinguenda sunt: & concessa de coexistentia, de præsentia, de coexistentia in aliquo vero, & proprio sensu, nempe de præsentia essendi

in prospectu DEI, sive subjacendi conspectui Divino; neganda sunt de præsentia existendi physicè, ac realiter in æternitate in aliquo ex tribus sensibus modo refutatis.

XXXIX. Dico 2. Quamvis ut nuper ratiocinabar exponens trinum sensum, quem potest dare illud *existere in æternitate*, sive *in aliena mensura*, creaturæ sive essentialiter successivæ, qualia sunt tempora, sive successivæ accidentaliter, non existant physicè ab æterno in æternitate, sive in aliena mensura, ut aiunt. Verumtamen utraq; hæ creaturæ in proprio, *quando*, id est in propria sua duratione coexistunt physicè, ac realiter toti sempiternitati Divinæ existenti tunc, non per *quando*, non per *tunc*, non per *durationem*, quæ sint successivæ, sive creatæ, sive increatæ; sed per simplicem, indivisam suam entitatem, semper stantem, invariabiliterque respondentem cunctis successivis durationibus, ut ex num: 26. arguebam num: 30. & seqq. coexistunt inquam illi toti, non quidem totalitate extensiva, seu extrinseca, sed intensiva, & intrinseca: Priusquam explicetur, & probetur conclusio. Memineris duo. Primum est illud, quod adverti num: 28. videlicet posse nos loqui super hac materia per duplicem speciem proportionum. Unæ quippe incipiunt à DEO ponentes hunc pro subiecto v. g. *DEUS coexistit, coexistit rebus successivis.* Alteræ incipiunt à creatura, ponentes hanc pro subiecto v. g. *Primus homo, qui fuit: ultimus, qui erit, coexistunt toti æternitati Divinæ.* De illis primis loquebar ibi. De his secundis loquor modò. Et licet videantur differre inter se purè materialiter, eò quia omnis coexistentia est mutua, interest tamen inter utraq; quod illæ primæ assument pro subiecto rem invariabiliter existentem, & absque ulla sua successione, eodem semper modo se habentem ad res successivas, ut quatuor exemplis ostendi à num: 30. secundæ verò rem successivè, & temporaliter existentem, quæ diversitas in re præsentia est valde formalis, & præ oculis habenda. Quemadmodum passim in aliis correlationibus verum discrimen est inter propositionem assumentem pro subiecto unum correlativum, & assumentem pro subiecto alterum. v. g. *Creator creatura, Crea-*

Creatura Creatoris. Maritus Uxor. Uxor Mariti. Dominus servi. Servus Domini, &c.

XL. Secundum est. Non esse firmum, quod sit possibilis duratio entitativè creata, quæ indivisibiliter respondeat quatuor v. g. particulis, seu instantibus nostris temporalibus. Tum quia videtur character Divinitatis tam perfectò modo existere, ut absquè ulla successione in se, & sui ipsius, eodem semper modo se habeat ad res successivas, ut polus, & centrum sphaeræ eodem semper modo (respectivè) se habent ad circulos, & lineas. Semel autem superatâ hac difficultate in creatura, de materiali se habet in re præsentî, quod immobiliter coexistat quatuor solis, aut pluribus instantibus successivis. Tum quia si semel admittitur possibilis duratio creata entitativè indivisibilis, respondens successivis temporibus, cur non sunt de facto tales durationes omnes rerum permanentium; ita ut tempus intrinsecum creaturarum sit æquivalenter tantum, & virtualiter tempus, non verò formaliter hoc est, non sit successivum, nisi quatenus æquivalet moribus successivis? quid speciale quoad præsentem rem haberet ista creatura durans toto hodie v. g. per indivisibilem formam, & stantem durationem, quod non haberent omnes creaturæ hodie, durantes per durationes successivas? Possunt ergo includi successivæ durationes, hoc est tempora formaliter talia intrinseca omnium, vel multarum, vel aliquarum creaturarum de facto existentium, & poterit impune dici illas existere per indivisibilem durationem incipientem, & finientem, quando DEUS vult. Aut poterit dici de facto esse indivisibiles durationes, quæ ex suamet essentia habeant incipere, quando incipiunt, & finiri, quando finiuntur. Quæ duo immerito dicuntur. Ratio autem esse potest, omne, quod imprimis est possibile, deinde essentialiter habet existere, extra, & supra omne tempus, & particulam temporis, essentialiter habet existere per æternitatem (non enim sunt, nisi hi duo modi existendi) & consequenter essentialiter habet existere, ita ut nec incipiat, nec finiatur; sed ita duratio entitativè indivisibilis, & respondens instantibus nostris successivis, in primis per te est possibilis, deinde essen-

tialiter haberet existere extra, & supra omne tempus, & particulam temporis, quandoquidem essentialiter haberet non existere per quidquam, quod esset tempus ipsius, aut particula temporis: Ergo essentialiter haberet existere per æternitatem, & consequenter ita existere, ut nec inciperet, nec finiretur. Sed hoc repugnat creaturæ: ergo. Hinc 1. Dicere illam habere ex sua essentia respondere indivise ex parte sui ipsius solis quatuor instantibus nostris, est implicatio in terminis. Quoniam si semel sic responderet quatuor, omnibus responderet, utpotè existens non per formam, quæ esset tempus sed per formam, quæ esset æternitas. 2. Paritas ex præsentia entitativè indivisibili, quæ respondeat loco divisibili non multum promovet rem. Propter eandem quippe rationem dicunt alii, quod res, quæ per entitativè indivisibilem præsentiam responderet partibus successivis loci, responderet illis per immensitatem. Quapropter neque anima rationalis, neque Angelus sunt juxta illos in partibus successivis loci per indivisibilem præsentiam, sed per præsentias multas partiales, quarum omnium complexum est locus intrinsecus adæquatus, quem DEUS scit esse proportionatum illis.

XLI. Explico, jam, & probò conclusionem: Quemadmodum quilibet nostrum in singulari suo loco, in quo est, coexistit physicè, ac realiter toti immensitati Divinæ (quia cum hæc sit entitativè simplex, ac indivisibilis, nequimus ei coexistere, quin ei toti coexistamus, aliàs esset aliquid immensitatis, cui coexisteremus, & aliquid ejusdem cui non coexisteremus) non autem totalitate extensiva, quasi sumus in omni loco, in quo est immensitas; quippe hoc poscebat, quod per immensitatem ipsam essemus hic v. g. sed totalitate intensiva intrinseca, absoluta, & entitativa immensitatis ipsius; nam ut nuper dicebam, cum hæc sit entitativè simplex, ac indivisibilis, illi toti præsentem, aut absentes illi toti esse debemus. Ità quælibet creatura semel existens, coexistit physicè, ac realiter toti divinæ æternitati; quia hæc est etiam entitativè simplex, ac indivisibilis. Ergo creatura existens aliquando illi toti debet coexistere, vel illi toti non coexistere debet,

Metaph. 9. debet, quia sicut in simplicibus, aut totum attingitur, aut totum ignoratur, ut inquit Aristoteles, ita aut toti coexistitur, aut toti non coexistitur. Sed non coexistit creatura toti sempiternitati totalitate *extensiva* quasi creatura sit in omni tempore, cui respondet sempiternitas: Quippe hoc polcebat, quod creatura existeret formaliter Immediate per ipsam sempiternitatem (quod tamen non sequitur ex eo, quod huic coexistat) sed totalitate *intensiva* in sensu nuper dicto.

XLII. Ubi ne confundas quatuor has propositiones. 1^a. Creaturae sunt ab aeterno physice, ac realiter praesentes Deo. Hoc ratione, autoritatibus q. 3. probavi n. 35. quia, ut ibi dicebam unus est modus essendi physice, ac realiter praesens alicui est intuitivè ab illo cognosci, ut existens, creatura autem aliquando existentes, licet non existant ab aeterno, verumtamen ab aeterno cognoscuntur intuitivè per DEUM physice, ac realiter, ut aliquando physice, ac realiter existentes. 2^a. Est: Creaturae aliquando existentes verè, ac realiter coexistunt toti aeternitati Divinae totalitate *intensiva*. Id probabam nuper. 3^a. Est: creaturae ab aeterno coexistunt, vel coexistunt Deo, sive in propria, sive in aliena mensura, hoc est sive in propriis durationibus, sive in aeternitate ipsa. Hanc propositionem nec probavi, neque probabo, quia falsitatem, aut terminorum abusum imbibit, ut explicui num. 38. & nequè ex prima, nequè ex secunda sequitur, ut explicui. 4^a. Est. Adamus, aut ultimus nasciturus homo coexistunt hodie nunc in hoc instanti toti aeternitati Divinae totalitate *intensiva*. Haec etiam est falsa. Quidquid enim non existit, non coexistit. At Adamus, & ultimus homo non existunt hodie nunc, in hoc instanti; Ergo non coexistunt hodie nunc, in hoc instanti toti aeternitati Divinae. Sed unus coexistit, & alter coexistit, alludente utriusque verbi consignificato ad ipsos, non verò ad aeternitatem Divinam.

XLIII. Objic: Extrema creata, quae identificantur cum uno tertio singulari, & simplici, identificantur inter se: ergo extrema creata, quae compenetrantur localiter, aut temporaliter cum uno tertio singulari, indivisibili, ac simplici compenetrantur inter se localiter, aut tempo-

raliter; Ergo si primus, & ultimus homo compenetrantur quoad durationem cum tota aeternitate Divina semper, & simul stante absque ulla sui successione, compenetrabuntur inter se quoad durationem: Nego primam consequentiam. Quia si esset bona, sequeretur, vel immensitatem Divinam esse entitative in se ipsa compositam, vel Romam, & Madridum intimè penetrata cum immensitate, compenetrari inter se; item sequeretur. Vel animam nostram esse entitative divisibilem, vel brachium dextrum, & sinistrum intimè compenetrata cum illa, intimè quoque compenetrari inter se. Ratio propter quam istae consequentiae non valent est 1. Ex eo, quod A & B identificentur realiter cum C omnino singulari per identitatem puram ab omni distinctione tum virtuali, tum formali ex natura rei, sequitur convenire utrilibet quidquid convenit rei C, alias jam discrepant in aliquo, & consequenter in aliquo distinguerentur ab ea re: Ergo si huic convenit identificari cum B, hac eadem identitas convenire debet rei A: item si illi C, convenit identificari cum A, hoc idem convenire debet rei B; Ergo si utrique convenit identificari cum C identificato cum utroque, utrique debet convenire, identificari cum altero. Cæterum ex eo, quod A, & B compenetrantur quoad locum, vel quoad durationem cum C, non sequitur convenire utrivis quidquid convenit rei C. Ergo potest huic convenire, quod compenetraretur cum B, quin hac compenetratio conveniat rei A; item quod compenetraretur cum hac quin cum hac compenetraretur res B. Excipe quando res C nequè alibi, nequè alias existit, quam ubi, & quando existit res A. v. g. (& idem dico de B) quia tunc certum est, quod si A, & B compenetrantur cum C debent compenetrari inter se. Id non contingit in istis exemplis. Quoniam primus, & ultimus homo compenetrantur quidem quoad durationem cum Divina Aeternitate, sed cum hac alias existente etiam, quam quando existit ultimus homo, siquidem ea tota ob suam characteristicam perfectionem existit etiam, quando existit primus homo, & vice versa: Quemadmodum Roma compenetratur sanè cum immensitate Dei, sed cum hac alibi quo-

quoque existente, quam ubi est Roma: Et brachium dextrum compenetratur cum anima nostra, sed quæ alibi quoque existit, quam ubi est illud.

XLIV. 2. Ex eo, quod primus, & ultimus homo compenetrantur quoad durationem cum tota divina æternitate totalitate intensiva, sequeretur compenetrari inter se, si alteruter duraret, formaliter immediate per ipsam divinam æternitatem, aut per quid huic par, secus si duraret per indivisibiles, & successivas temporis particulas. Sicut ex eo, quod Roma, & Madritum compenetrantur quoad locum cum Divina immensitate, sequeretur compenetrari inter se quoad locum, si altera ex his duabus urbibus esset præfens per immensitatem aut per quid huic æquale; secus si præfens sit per circumscriptæ præsentia particulas successivas: At ex eo, quod primus, & ultimus homo compenetrantur quoad durationem cum tota Divina æternitate, non sequitur alterutrum durare formaliter immediate per hanc, aut per quippiam illi par. Sicut ex eo, quod duæ dictæ Urbes compenetrantur quoad locum cum Divina immensitate, non sequitur illas esse præfentes per immensitatem aut per aliquid huic æquale. Ergo. 3. à priori. Quoties dubitatur, conveniat nec nè aliquid rei A inspicienda, & consulenda est ratio formalis, & quidditativa illius alicujus. Si ea conveniat rei A, huic convenit illud aliquid, secus, si secus. At ex una parte ratio formalis, & quidditativa successionis temporalis stat formaliter immediate in multitudine durationum indivisibilium ejusdem rei, quarum unæ sunt essentialiter antè, & alia essentialiter post alias, supposito, quod illæ aliquando extituri sint, ut explicui in Physica speculat. Disp. 4. n. 9. & seq. Sicut ratio formalis, & quidditativa successionis localis stat formaliter immediate in multitudine præsentiarum, quarum alia habent ex suamet essentia distare ab aliis, posito, quod sint in rebus. Ratio autem formalis simultatis in essendo semper, stat formaliter in una simplicissima perfectione, quares ita sit, ut sit extra, & supra omnem mutabilitatem, & variationem temporum, sicut ratio formalis simultatis essendi in omni loco stat in attributo, per quod res ita

adest physice, ac realiter omni loco, ut adsit extra, & supra omnem successionem localem. Recognosce exempla, quæ dedi num. 32. & 33.

XLV. Ex alia parte hæ perfectiones, sive attributa conveniunt DEO, ut ex Augustino, ex quidditateque ipsius DEI argumentabar num. 25. & seqq. Multitudo autem illarum indivisibilium durationum successivarum, nec non successivarum præsentiarum competit respectivè creaturis, quæ sanè neque sunt in rebus formaliter per Divinam æternitatem, aut per aliquid huic par; neque sunt in loco per immensitatem Divinam, aut per aliquid illi æquale. Ergo creaturæ sunt capaces distandi inter se temporaliter, & localiter (undè neque primus, & ultimus nasciturus homo sibi coexistunt, neque Roma, & Madritum sunt in eodem loco) Deus autem ex suamet quidditate est incapax utriusque distantia. Ergo licet DEUS reduplicativè, ut existens Madriti distet localiter à Roma, ut jam dixi, quia ea reduplicatio importat Madritum quod sanè à Roma distat; item licet reduplicativè, ut coexistens diei hodierno distet temporaliter ab Adamo, siquidem hodiernus dies distat ab Adamo; nihilominus minus DEUS in se, & quoad se, atque specificativè sumptus, & præscindendo à tempore, quod per verbum consignificatur, neque distat quoad locum à Roma, neque distat quoad essendum ab Adamo, sive ab ultimo homine: Quinimo præsentissimus est simul ex parte sui omni loco, & præsentissimus quoque, & coexistens simul simultate ex parte sui creaturis omnibus, quæ fuerunt, & quæ erunt.

XLVI. Hinc pro argumentis contrariis solvendis, menti insideant tres propositiones quas dedi sparsas, & nunc colligo. 1. Quemadmodum carta hæc, & quodvis aliud continuum quantitativum est verè ex parte rerum aggregatum resultans nunc ex pluribus, nunc ex paucioribus (prout magnum, parvum, aut mediocre fuerit illud continuum) particulis physice indivisibilibus papyri v. g. invicem successivis quoad locum, & invicem immediate unitis respectivè. Ità tempus *intrinsecum* est physice ex parte rerum aggregatum, seu complexum resultans nunc ex pluribus, nunc ex paucioribus

ribus (pro ut magnum, parvum, aut mediocre fuerit) actionibus indivisibilibus quæ actiones dicuntur *motus*, physicè invicem immediatè sibi respectivè succedentibus quoad existendum, absque unionem tamen physica inter se, quia aliàs simul existerent, quibus causa creata, aut causa prima si non adsit alia proportionata, continuè, incessanter producit rem, v. g. hanc cartam. Undè sicut sol continuè incessanter emittit versus omnem differentiam loci innumerabiles lineas lucis, & caloris, & in quavis linea innumerabiles gradus utriusque qualitatis; non quia hæ lineæ, radii, & gradus individui sparsi, physicè continentur prius intrà viscera solis, & illinc egrediantur postea, sicut filii erant physicè intrà viscera matris, & illinc egrediuntur ad nos, aut sicut aqua erat physicè in hydrophilacio, & illinc egreditur physicè per epistomium, aut sicut fluvialis aqua erat physicè in mari, & illinc per occultos meatus erumpit ad nos (jam vides barbariem apprehendendi hoc modo continentias effectuum in suis causis) sed quia vastissimus globus solaris continuè, incessanter producit circumquaque innumeros gradus lucis, & caloris in omnibus lineis ætheris, & aëris, quæ ab ipso tanquam à centro possunt duci versus ambitum totum suæ activitatis. Ità Deus ratione suæ omnipotentiae continuè, incessanter producit (hæc continuata productio est, quæ vocatur *Conservatio*, sive *Duratio* creaturarum) creaturas omnes, quæ sunt. Et hæc continuata series productionum uniuscujusque creaturæ est ejusdem tempus intrinsicum, nunc minus, nunc majus, nunc unius horæ, nunc unius diei, nunc unius mensis, &c. prout plures, aut pauciores fuerint illæ continuatæ, successive, ac indivisibiles productiones; Et propter hanc successionem datur capacitas in creaturis existendi *heri*, quæ vox significat multitudinem dictarum productionum existentium ante hodiernas, & existendi *hodie*, quæ vox significat multitudinem aliarum existentium ante crastinas, & existendi *cras*, quæ vox significat multitudinem aliarum existentium post hodiernas, & hesternas.

XLVII. 2. Licet secundum abstractivas, imperfectissimæque species, qui-

R. P. de Ulloa, Theol. Tom. 1.

bus nunc cognoscimus DEUM; & secundum nostrum modum loquendi (cui sapientissimè se se accommodat scriptura) oriundum ex eo modo cognoscendi, Deus fuerit *heri*, & sit *hodie*, & futurus sit *cras*; ac castigatè loquendo in DEO, non est *heri*, *hodie*, *nunc*, *cras*; sed indefectibilis sempiternitas seu indefectibilis, invariabilisque actualitas, & præsentia litas essendi, ut explicabam num. 31. Ista namque *heri*, *hodie*, *nunc*, *cras*, vel sunt entitativè Divina, vel entitativè Creatura. Si primum sequetur, quod aliqua entitativè Divina erunt transeuntia, variabilia, & mutabilia, quod juxta Augustinum citatum num. 26. est contrà clamorem rationis naturalis. Si 2. sequetur DEUM esse in rebus per aliquid creatum, & cum Deus fuerit ab æterno, sequetur aliquid creatum fuisse quoque ab æterno, ut ibi arguebam. 3. Ad mitigandum asperitatem aliquorum modorum loquendi, ad quos nos cogit difficultas ipsa materiæ, atque novitas etiam, quandoquidem est contrà omnia illa, quorum assueti sumus ab infantia in omnibus prorsus aliis rebus, ut ex Augustino adverte num. 19. & seqq. necesse est distinguere inter propositiones incipientes combinationem à creaturis, ponentisque illas prò subjecto (de his egi ab initio hujus capitis) & propositiones incipientes combinationem à DEO, hunc assumentes pro subjecto. Et inter has oportet distinguere propositiones, in quibus sonat vocula, non aliud, significans, nisi tempus, aut particulam temporis v. g. *heri*, *hodie*, *cras*, *quondam*, *nunc*, *in hoc instanti*, *aliquando*, *postea*, &c. (de his egi num. 28.) & propositiones immunes ab his voculis. Præterea in his etiam immunibus oportet distinguere id, quod verbum quo constat propositio, significat, & id, quod verbum illud con- significat. De his egi num. 29.

CAPUT V.

De Aliis attributis DEI, & eorum indistinctione.

XLVIII. **Q**uemadmodum in essentia Metaphysica cujusvis rei distinguimus unum, quod vocamus *Genus* & alterum, quod dicimus *Differentia*; non quia sint duo, sed quia nec vox simplex, nec cognitio suppetit nobis ad ex-

expri-

D

exprimendum adæquatè essentias Metaphysicas; sed duabus, aut etiam pluribus vocibus, & cognitionibus opus est nobis ad hoc negotium; dualitatem autem, aut etiam pluralitatem, quæ est in nostris cognitionibus, aut vocibus, appingimus objecto, more hominibus solito, agentibus solem v.g. ecclipsari, cum non ille, sed illi ecclipsentur, hoc est luce priventur; & dicentibus quod quæ terræ, Urbesque recedunt, cum nequæ terræ, nequæ Urbes recedant, sed homines ipsi, qui vehuntur navi. Ità in præsentī: dicimus, *attributa Divina*; non quia in DEO ente simplicissimo datur verè, ac realiter pluralitas attributorum; sed quia nequæ lingua nostra, neque mens potest unico solo termino vocali, aut mentali explicare DEUM, adhuc cognitum imperfecto nostro modo; atquæ idè multis utimur verbis, ac cognitionibus; & multitudinem, quæ in nostris actibus solis est, annectimus DEO, agnoscetes tamen reflexè hanc multitudinem non inesse illi, sed nostris actibus; quæ reflexa advertentia, nisi cohibeat directas nostras cognitiones, & locutiones, nobis infigent hæc non bonas species. Igitur supposita necessitate sic loquendi ob aliarum vocum penuriam, attributa Divina alia sunt transcendentalia v.g. *Res, Ens, Verum, Bonum, aliquid, Unum*, quæ, multiplicentur nec nè in Divinis, postea disputabo. Alia sunt propria soli DEI, ut Omnipotentia, Immensitas, &c. Hæc item vel sunt communia tribus Divinis Personis, ut sunt ista duo, & alia, vel sunt propria unius tantum, ut *innascibilitas*, quæ soli Patri convenit, *Generatio passiva*, quæ soli Filio, *spiratio passiva*, quæ soli spiritui sancto, vel propria duarum tantum Personarum, ut *spiratio activa*, quæ de solo Patre, ac Filio enunciari potest, & producibilitas, misibilitasque, passiva, quæ soli Filio, & Spiritui sancto convenit. De his erit sermo Disp. sequente.

XLIX. In longum iremus, si attributa propria DEI communia tamen omnibus Divinis Personis, disputare vellemus adhuc secundum modulum, quo illa cognoscimus. De Sapientia, Veracitate, Constantia, & Fidelitate egi tract. de Fide inter explicandum objectum formale assensus, quem præstamus revelatio-

nibus Divinis, assertoriis, Promissoriis, atque Combinatoriis. De Justitia disputavi tract. de Justitia, & Jure, in cuius ultima Disputatione exposui, quomodo absque læsione supremi sui Domini potest DEUS se obligare ex stricta justitia. De immensitate Disp. 1. de Primis, & Ultimis temporibus num. 43. & seq. ubi probavi, DEUM non solum scire, & physicè operari, quæ ubique fiunt; verum etiam esse ubique ratione præsentia veræ, ac realis, non minus, quam nos sumus in loco, in quo sumus, quamvis ille modo longè altiore, & perfectiore sit.

L. De attributo *Primatus* in ratione Causæ, in ratione Principii, in ratione Liberi, in ratione Moventis, &c. Disputavi in Physica speculativa Disp. 2. num. 4. & seqq. Axioma autem illud, quod immerito tribuitur Aristoteli *Primum in unoquoque genere est causa cæterorum*; Et illud, quod meritò tribuitur. *Est mensura cæterorum*; Et illud. *Quod est causa cæterorum est primum in eo genere*, exposui in Prodomo Disp. 1. num. 119. & seq. Impossibilitatem duorum primorum Principiorum suppono ex Polemica contra Manichæos, & ex initio symboli: *Credo in unum DEUM, Factorem, &c.* Lege apud Augustinum pulchrum discursum Nebridii amicissimi civis sui contra dualitatem primi Principii, quo discursu. *Omnes, qui audieramus, concussi sumus*, ut de se tunc Manichæo fatetur S. Doctor. Argumentum autem illud, quo urgebatur in Manichæismum: *Querebam undè malum? & non erat exitus*. Et rursus. *Querebam astuans. Undè sit malum? quæ illa tormenta percurienti cordis mei? qui gemitus, DEUS meus, &c.* (Unde non audens credere DEUM esse causam mali, adhæsit multum tempus Manichæo cominiscenti aliud primum Principium à DEO distinctum ex quo essent mala, ut ipse fatetur) hoc inquam argumentum postea deprehendit esse fallax; nam deprehendit, malum illud, hoc est culpam, non esse substantiam. *Malumque illud, quod querebam, undè esset, non est substantia*: Et quod olim non intellexerat, scilicet. *Liberum voluntatis arbitrium causam esse, ut malum faceremus, &c.* & eam liquide cernere non valebam, intellexit postea inquiring. *Ex voluntate perversa facta est libido, & dum*

Lib. 7.
Conf. 6. 2.

libi cap. 7

libi cap. 14.

libi cap. 12.

libi cap. 13

lib. 8. c. 5

ser-

servitur libidini, facta est consuetudo, & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas; quibus quasi ansulis, &c. Causa igitur unica propria, ac per se mali est voluntas ipsa, sive liberum arbitrium creaturæ, quod licet in se ipso sit bonum, se tamen ipsum sponte inficit, concipiendo pravam voluntatem absque ullo sibi impresso impulsu inevitabili, & irresistibili, Perditione tua Israel. Item. Si quis dixerit, non esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona DEUM operari, non permittit solum, sed etiam proprie, ac per se, &c. anathema sit.

LI. Ex mysterio autem Trinitatis, sicut non erunt tres Dii, sed tres, qui sunt unus Deus; ita nec tria prima Principia, sed tres, qui sunt unicum primum principium creaturarum, *Inseparabilia quippe dicimus esse opera Trinitatis, ait Augustinus, & postea definiit Concilium Florentinum, in definitione fidei. Primum inquam Principium proprie, ac per se rerum indifferentium, item rerum moraliter bonarum. Primum item, sed pure permittivum, ac per accidens rerum malarum moraliter, quia peccati, ut talis non datur primum, ac secundum, sed unicum principium proprie ac per se, nempe liberum arbitrium creatum (ut ex Osea, & Tridentino nuper dixi) quod licet solus Deus, ut causa Prima det, conservet, corroboret, adjuvetque, non tamen flectit irresistibiliter in unum potius, quam in alterum ejus exercitium, quinimmo apponit illi aquam, & ignem, ad quod volueris porrigere manum tuam; Et insuper Deus est incapax quoad peccatum eorum omnium, in quorum aliquo stat conceptus causæ per se, ut exposui in Physica speculativa Disp. 2. num. 24. Demum ex eodem mysterio non inferuntur duo Prima Principia ad intra. Licet enim Pater, & Filius sint distincti producantque Spiritum sanctum; at sicut non sunt duo Dii, sed unus Deus, ita non sunt duo Principia Spiritus sancti, sed unicum illius Principium, unica spiratio-ne illum produciens, ut ex Concilio Florentino dicam suo loco.*

LII. De Attributo, Omnipotentia. Dico 1. Illam esse Metaphysice connexam cum possibilitate omnium possibilium (id probavi Disp. 4. Logicæ majoris n. 174. & seqq. consequenterque ad has referri

R. P. de Tilloa, Theol. Tom. 1.

transcendentaliter) Dico 2. quod stando solis rationibus philosophicis, secus stando authoritati, non est proprium illius solius producere per creationem. Id probavi in Prodro-mo Disput. 4. ubi à cap. 10. solvi duodecim Cardinales rationes formari solitas contra Creaturam, quæ possit operari per creationem, sive ex nihilo. Dico 3. Omnipotentiam indispensablem concurrere immediate cum omnibus causis secundis ad harum effectus respectivè & quidem per eandem ipsam actionem, per quam operantur ipsæ causæ secundæ, quin concursus hic delegabilis sit ulli alii. Hoc probavi Disp. 3. Phys. speculat. n. 16. & seq. Dico 4. illam concurrere eo ipso, sed pure physice atque per accidens ad malitiam formalem peccati, si consistat in positivo. Id exposui, probavi, atque defendi ibidem à num. 24. Postea verò num. 32. & seqq. aperui, & sancivi tendentiam decreti applicativi omnipotentiae ad producendum simul cum creaturis quicquid hæ physice produciunt, & consequenter ad producendum pure physice malitiam formalem peccati. Et demum ibidem n. 54. ostendi modum, quo Deus determinat causas secundas quoad speciem, intentionem, durationem, atque individuationem suorum effectuum. Dico 5. Quod Omnipotentia conservet creaturas omnes permanentes, & consequenter quod hæ durent, sive perseverent, sive sint in tempore intrinseco: hæ inquam consistere physice ex parte rerum in continuis, indivisibilibus, atque essentialiter successivis actionibus, quibus Deus incessanter producit omnes, & singulas creaturas, quæ sunt. Id exemplo solis continuè successivè producentis lucem, & calorem versus omnem differentiam loci: & maris continuè successivè effluentis fluvios, & fontis continuè successivè aquam emittentis, & lucernæ continuè successivè lucentis, exposui nuper ex Disp. 1. de Principio, & fine mundi num. 15. & 34. Dico 6. Eandem omnipotentiam unico impetu suæ activitatis produxisse simul (non utique una individua, & singulari actione, sed innumeris invicem coexistentibus) Cælum Empyreum, Angelos omnes, terram, aquamque implentem spatium à superficie hujus globi terraque usque

D 2

ad

ad confinia Empyreï, & post tres horas produxisse lucem materiale, illustrantem cœlum illud. Hoc explicui ibidem à cap. 3. Ubi dedi systema creationis mundi. Quales, & quomodo mensurandæ illæ horæ, atquæ dies, quando nondum erat sol, nequæ firmamentum, qualia item, & quomodo erant illud *Vesperè*, & illud *Mane*, quæ meminit scriptura, exposueram ibidem toto cap. 2.

LIII. De illis duobus inscrutabilibus ^{2^a sal. 100.} Attributis, *Misericordiam*, & *Judicium* *cantabo tibi Domine*, ex quibus nascitur: æterna Angelorum, hominumquæ, aut fœlicitas, aut infœlicitas, hoc est arcana illa discretio soli DEO nota, & factibilis Prædestinatorum à Reprobis. De his inquam agam postea, quando mentem disputabo S. Augustini circa inspirationes Divinas, quibus DEUS subvenit infirmitati nostræ; non quia polliceor dare rationem, quam nec Paulus, nec Augustinus dedere, confugientes ad illud. *O altitudo divitiarum, &c.* Sed quia supposita ignorantia, quam habemus modò, rationis, propter quam DEUS, qui toties asseritur in Scripturis non acceptor Personarum, alios eligit in vasa misericordiæ, alios abjicit in vasa ignominia; hac inquam supposita ignorantia exponam ibi, in quonam consistat physicè ex parte rerum ea electio electorum, & reprobatio reproborum, ita ut firma, & inconcussa maneant hæc tria, quæ omninò firma esse debent. 1. Pura gratia, & misericordia DEI erga salvandos, qui profectò gratis salvantur, nec non rectitudo iudicii erga illos, qui damnantur, non quatenus supposita illorum perseverantia finali, & horum finali impenitentia illos evehat, & hos detrudat, quia in hoc nulla est difficultas; sed quatenus ita disponit, & combinat res. Ut illis, secus his, prædestinat media, quibus certissimè liberantur. 2. Certitudo, atquæ omnimoda infallibilitas salutis illorum, & æternæ mortis horæ. 3. Libertas indifferentiæ in utriusquæ, quando rationis compotes sunt, ad ultimam actionem, ex qua dependet æterna salus, vel mors. Horum trium concordiam insinuavi in Philosophia natural. Disp. 4. n. 148. & seqq. Sed fuit illa insinuatio mera, quam solam res illa poscebat.

LIV. Quoad distinctionem, vel indistinctionem attributorum inter se, atque ab essentia memineris æconomia, quæ est in DEO. DEUS *Unus*. Processiones *duæ*, nimirum Filii & Spiritus sancti, & utraque aut activa aut passiva. Personalitates *tres*, nempe Paternitas, filiatio, spiratioque passiva. Relationes *quatuor*, scilicet Paternitatis, filiationis, spiratoris, & Spiritus sancti. Nationes *quinque*. Videlicet hæc quatuor, & Innascibilitas, quæ character seu notio est Primæ Personæ. Hoc supposito fit conclusio. Attributa necessaria absoluta v. g. Omnipotentia, Sapientia, Intellectus, Voluntas, scientia, Amor, & odium necessaria, & essentia Divina nec realiter nec virtualiter, sed solum ratione nostra distinguuntur invicem. Cæterum à duabus processionibus sive activis, sive passivis à tribus personalitatibus, à quatuor relationibus, & à quinque notionibus illa omnia distinguuntur purè virtualiter. Ratio est. Licet ita identificentur cum his (omnia quippè quæ sunt in DEO sunt DEUS) ut aliquod conveniat his, quod repugnat illis v. g. *Producere*. *Produci, &c.* Distingueretque Personas Divinas: & vice versa, aliquid conveniat illis, quod repugnet his v. g. inveniri in omnibus, & singulis Personis: & hac de causa distinguantur virtualiter ab his. Verumtamen nil prorsus convenit uni attributo necessario absoluto, quod non conveniat aliis, & essentia, & actibus illis necessariis intellectus, & voluntatis; ergo ab his non distinguuntur nisi solum formaliter relate ad imperfectum nostrum modum cognoscendi, nimirum quatenus ex vi præcisè hujus expressionis *omnipotentia* e. g. nequimus statim assequi identitatem ipsius cum immensitate, intellectu, voluntate, & scientia necessaria, sicut ex vi præcisè hujus expressionis *animal* nequimus statim assequi identitatem cum rationali.

LV. Hinc primo essentia Divina, intellectus, voluntas, scientia necessaria, amor necessarius, æternitas, &c. sunt quidem verba distincta, quorum usus est nobis necessarius. Ut mutuo intelligamur: Ast cum in illa simplicissima entitate non dentur centones illi, quibus nos induimur, idcirco illa sunt verba, idem prorsus objectum significantia,

non

non quatenus in DEO non dentur illa omnia, sed quatenus omnia illa sunt unum, & idem realiter, ac virtualiter: Quapropter in sensu objectivo, & reali intellectus, & voluntas, & scientia necessaria utpotè realiter, & virtualiter identificata cum omnipotentia concurrunt physice immediate ad operationes creatas, quin hæ sint immediate liberæ Divinæ voluntati, quia videlicet essentialiter præsupponunt alium actum immediatius liberum ex quo proportionatè derivantur, nempe Divinum proportionatum, decretum. Obeandem identitatem cum Voluntate, Intellectus, & Omnipotentia sunt in sensu reali, & objectivo immediate libera respectu decretorum DEI, non respectu rerum disparatarum. Item in sensu reali intellectus ille est formalis ipsa intellectio necessaria, & voluntas illa est formalis ipse amor necessarius; item intellectus ille amat, fruitorque libertate ad actus eosdem, ad quos voluntas illa est libera, & similiter voluntas illa realiter intelligit, estque necessitata ad actus eosdem, ad quos ille intellectus.

LVI. Non tamen propterea concedendum est absolute actum intellectus esse actum voluntatis, quia hic terminus *actus intellectus* supponit præ solis cognitionibus & hic *actus voluntatis* præ solis amoribus, odiis, volitionibus, ac nolitionibus. At licet intellectus, & voluntas sint penitus idem ex parte objecti, & consequenter quicquid procedit ex uno procedat ex altero; nihilominus cognitiones contingentes distinguuntur virtualiter in DEO ab amoribus, odiis, &c. ergo licet, &c. sic licet potentia volitiva, & nolitiva sit eadem, nihilominus, quia volitiones, & nolitiones non sunt idem, propterea dici non potest absolute actum potentia volitivæ esse actum potentia nolitivæ, sicut neque actum potentia vivæ, esse actum potentia intellectivæ; licet juxta satis probabilem philosophiam potentia non distinguantur in homine.

LVII. Hinc 2. respectu scientiæ necessariæ, ut distinctæ à verbo, & amoris necessarii, ut distincti à Spiritu sancto non datur in DEO potentia per modum actus primi realis, formalis, aut virtualis, sed tantum *Logici*, quia licet detur potentia per modum actus primi physici

respectu verbi, utpotè physice producti à Patre, & respectu Spiritus sancti utpotè physice producti à spiratione; verumtamen nec intellectus, neque voluntas producant physice, aut formaliter aut virtualiter scientiam, vel amorem necessarium: quia nullo ex his modis distinguuntur ab eis. Sed tantum ratione nostra, quatenus assueti distinctioni inter potentias humanas, & suas operationes apprehendimus generaliter intellectum, & voluntatem DEI, ut producentes scientiam, & amorem necessarium. Sicut etiam apprehendimus rationale, ut radicem, ex qua pullulat risibilitas. Sed rationi cedat apprehensio; nam etiam apprehendimus Patrem æternum per modum senis, & Angelos per speciem Juvenum, & utrobique spernitur apprehensio.

LVIII. Hinc 3. in singulis Personis Divinis est intellectio necessaria, & amor necessarius; singulæ namque agnoscunt, & amant; sed non singulæ producant Verbum, aut Spiritum sanctum; quippe intellectio illa non est ubilibet productio verbi (idem respectivè de amore) sed in persona tantum, quæ capax fuerit producendi Verbum, sicut gratia habitualis non est ubivis filiatio DEI adoptiva, sed tantum in subjecto capace: At quamvis sit in singulis Personis, non sunt singulæ capaces producendi Verbum; nam Fide constat solum Patrem producere Verbum, ergo solus, &c. Undè non datur locus intellectioni, aut amoris notionalibus, id est intellectioni qua Pater producat Verbum & amoris quo spirator notionaliter producat Spiritum sanctum. Hæ quippe notionalitates non videntur necessariæ: & non sunt multiplicandæ res absque necessitate.

LIX. Hinc 4. Verum est DEUM se amare, quia se cognoscit: Item nihil volitum, quin præcognitum; sed non semper ob præcedentiam realem, aut virtualement cognitionis ad amorem; sicut nec quando dicimus, ideò à priori hominem esse risibilem, quia est rationalis, sufficit enim veritati istarum, & similium propositionum, quod unum sit ratione nostra prius altero, quatenus uno utamur ad probandum alterum non è converso. Sed hoc potest stare absque præcedentia reali, & virtuali, & cum sola

precedentia per rationem, ut contingit in essentia respectu proprietatis metaphysicæ; ergo ex veritate istarum propositionum nihil contra nos; quod si pertinaciter insistas, illas propositiones significare prioritatem realem, aut virtuales, statim negabo illas veras esse: similiter verum est, DEUM vivere in actu secundo intellectione, & amore necessario; aut non vitâ, vel motu simili nostræ, id est, stante in eo quod immanenter operetur in se aliquid; sed vitâ ordinis altioris, stante nimirum in actuali purissima identitate cum intellectione, qua percipit objecta necessaria, & cum amore, quo fertur necessario in se ipsum.

LX. Hinc demum in sensu reali Verbum producit per Voluntatem, amoremque necessarium, siquidem producit per intellectionem realiter, & virtualiter indistinctam ab his. Similiter Spiritus sanctus per intellectum, necessariamque intellectionem, siquidem producit per amorem necessarium indistinctum virtualiter ab his: sed quia verbum ex sua caracteristica proprietate est expressio veritatum, non autem pondus affectivum, & expressio potius alludit ad intellectum, & cognitionem, quam ad Voluntatem, & amorem; item quia Spiritus sanctus ex sua simili proprietate est nexus, seu pondus affectivum, non autem expressio veritatum, & hoc potius innuit voluntatem, & amorem, quam intellectum, seu intellectionem: idcirco aperiendi ergo has caracteristicas proprietates communis est PP. & Theologorum vox. Verbum procedere per intellectum, & non per Voluntatem, è converso autem Spiritum sanctum. In sensu vero reali materiali, & prout res sunt ex parte objecti, tam procedit Verbum per Voluntatem, amoremque necessarium, quam Spiritus sanctus per intellectum, necessariamque intellectionem, quia hæc quatuor nec virtualiter distinguuntur: Sicut nec misericordia, & Justitia, & tamen est vox communis condonationem peccatorum nasci ex misericordia, & non ex justitia, è contrario correptionem ex justitia, non ex misericordia, vel immensitate. Et sic explicare debes testimonia, quæ objici possunt, & solent. Sicut etiam est communissima vox intellectum nostrum

esse potentiam necessariam, voluntatem esse liberam: Et tamen communis satis Philosophia non agnoscit distinctionem ullam adhuc virtuales inter has duas potentias.

CAPUT VI.

De Constitutione Attributorum, seu Denominationum, seu Terminationum seu actuum Contingentium.

LXI. **O**bscurissima res, de qua merito dixit P. Ilquiedo *My. de I. sterium hoc ineffabile est, nec plene à nobis, propter hoc statu percipibile: Ego dico, nec semiplene, & constat à posteriori ex immensa sylva sententiarum, in quas abiit Theologi, solvendi causa hunc nodum. Igitur post disputata attributa necessaria in aliqualem incumbens explicationem contingentium: Dico. Actus contingentes intellectus, ac voluntatis DEI sumpti quoad entitatem, & quoad denominationem, sive terminationem, sunt DEO adequatè intrinseci, quando existunt; sed distinguuntur invicem virtualiter; nec non ab essentia Attributis necessariis, Divinisque relationibus. Difficultas rei præsentis aperitur hoc discursu. Ex una parte constat fide, rationeque naturali, possibile esse Metaphysicè quod DEUS nequè produxisset, nequè producere voluisset meam animam, & consequenter, quod non habuisset scientiam absolutam visionis circa illam: Quoniam liberè libertate indifferentiæ absque ulla antecedente necessitate produxit, & producere voluit animam meam. Ergo potuit non esse in rebus volitio, quæ voluit illam producere: & similiter potuit non esse in rebus scientia, qua videt existere animam meam. Ex alia parte hæc volitio, & scientia sunt realiter entitative ipsè DEUS, in quo utpote actu purissimo, nil datur extraneum, nil alienum, nil creatum, quia licet nos simus capaces habendi in nobis ipsis multa, quæ non sunt homo, siquidem nostri actus intellectus, & voluntatis non sunt homo, sed accidentia spiritualia hominis; in DEO tamen nil datur, quod non sit DEUS; aliàs darentur accidentia entitative Divina, atque darentur in DEO compositio ex substantia, & accidentibus Divinis: Ergo vel DEUS non*

non habet libertatem indifferentiæ ad volendum producere animas nostras, vel aliquid entitativè Divinum potuit deficere. Propter hoc distinguunt multi inter entitatem dictæ volitionis, atquè denominationem volentis, inter implicitum, & explicitum illius, inter rectum, & obliquum, sive connotatum, inter essentiam, & terminationem (invenies alia verba similia passim) & aiunt. Entitatem, implicitum, rectum, essentiam volitionis illius esse quid entitativè divinum, & esse indefectibile, & esse incapax, ut sit Deo passivè liberum; denominationem verò solam, explicitum, connotatum, obliquum, terminationemquè ad creaturas, esse Deo passivè liberam, & consequenter defectibilem; at non esse adæquatè Deo intrinsecam, seu non esse adæquatè entitativè divinam, quoniam, ut aiunt, constituitur per ipsam creaturam, ad quam terminatur, aut per aliquid aliud creatum.

LXII. Contrà hos est conclusio proposita. Et explicatione Mysterii Trinitatis, cui hoc est prorsus affine adjunctus, ajo; sicut in unaquaque Divina Persona, ut invicem colloqui possimus, discernimus duo; nempe entitatem essentiam, substantiam ipsam Divinam, & insuper relationem, sive personalem proprietatem; non quia hæc non imbibat in omni penitus suo conceptu substantiam & entitatem divinam maximè juxta sententiam infra dandam, per quam hæc foveri debent: videlicet relationes Divinas nil entitatis existentia, aut perfectionis addere supra essentiam Divinam; sed quia non imbibit illam tali specie determinata identitatis, nimirum realis, & simul virtualis (sicut discernimus inter differentias entis, & ipsum ens, non quia illæ non imbibant in omni suo conceptu ens, sed quia hæc transcendentia non est reciproca) Undè nascitur, quod non obstante mentali impræscindibilitate relationum ab essentia multa possimus affirmare de illis, quæ non de hac. Sic cum proportionem aliquam, in uno quoque actu divino contingente, sive intellectus, ut scientia libera visionis, scientia media directæ, aut reflexa, sive Voluntatis, ut volitiones, ac nolitiones liberæ, duo debemus discernere, ut loqui possimus: nempe entitatem, essentiam,

realitatem, quidditatem, seu substantiam illius actus, & insuper denominationem, sive terminationem ipsam, scientis, volentis, aut nolentis. Discernere, inquam, non quia hæc denominationes non imbibant in omni prorsus suo conceptu entitatem, substantiamque divinam; sed quia illam non imbibunt tali specie identitatis, nimirum virtualis.

LXIII. Undè nascitur, quod licet, nequè loqui, nequè cogitare possimus de his denominationibus, quin ibi sonet, ac statim affulgeat entitas, & substantia ipsa Divina, multa tamen possumus affirmare, ac negare de illis, quæ non de his (sicut licet, nec loqui, nec apprehendere possimus differentias Entis realis, quin ibi sonet ipsum Ens, verumtamen illæ sunt quid adveniens, & superadditum enti, ut vel ipsi Logici explicare solent) quia ad hoc sufficit, quod illæ denominationes distinguantur virtualiter ab essentia, seu ut castigatè magis loquamur, quod non identificentur virtualiter cum illa. At licet prorsus identificentur realiter, ita ut in tota ipsa denominatione scientis, atquè volentis ubique occurrat entitas divina, tamen non identificantur realiter & virtualiter quia, ut supra adverti deprehensa est ex principiis Fidei species quædam identitatis realis, & realissimæ, quæ non est identitas virtualis. Ergo quamvis prædictæ denominationes plenè, & adæquatè transcendantur ab entitate Divina, ita possumus discernere inter illas, & hanc, ut aliquod possumus affirmare, aut negare de uno, quod non de altero. Verbi gratia *Decretum quoad denominationem, quæ secundum omnes suas objectivas formalitates est essentia divina, est contingens; secus essentia ipsa Divina*: Sicut dicere possumus. *Paternitas, quæ secundum omnia sua prædicata est essentia ipsa Divina, generat, & spirat, secus essentia ipsa Divina*. Et sicut Logici dicunt. *Perseitas, quæ secundum omnia sua prædicata est formalissimè ens, constituit speciem, dividit species, est adveniens, & superaddita Enti; secus ipsum ens*. Cui exemplo semper insistendum est, non quidem probandi, sed explicandi ergo, & hanc difficultatem, & illam de relationibus nihil entitatis habentibus supra ipsam divinam essentiam.

LXIV.

LXIV. Dico ergo. Actus hos contingentes sumptos non modo quoad entitatem, sed etiam quoad denominationem sciendi, volendi, atque nolendi, esse DEO adæquatè intrinsecos per realem identitatem cum eo; nam ut tales non constituuntur per aliquod DEO extrinsecum; ergo ut tales sunt DEO adæquatè intrinseci. Probo antecedens. In DEO dantur actus contingentes, qui inefficaces sunt, eo quod non connectantur Metaphysicè cum suis objectis, v.g. Voluntas de salute omnium hominum. Voluntas de eo, quod Peccator bene utatur auxilio sibi collato. Decretum indifferenter applicativum omnipotentia, amores, & odia simplicia, &c. Per quod ergo creatum constituuntur hi actus? non per existentiam suorum objectorum, quia hæc non semper datur, ut patet in salute omnium hominum. Non per eorundem carentiam; nam, licet actus eos esse inefficaces, consistat in carentia connexionis cum suis objectis; attamen esse volitiones, seu amores illorum non constituitur per eam carentiam: vel nolitio efficax, & nolitio inefficax ejusdem objecti haberent eadem omnino constitutiva.

LXV. Similiter in DEO dantur actus contingentes reflexi suprà alios actus divinos contingentes v.g. nolitio prosequendi creaturam aliquam amore, vel odio, aut indignatione; his namque affectibus potest DEUS liberè superfedere, cum nequè bonitas creata, nequè malitia, quippe quæ ambæ sunt finitæ, necessitent DEUM, sive ad Amorem, sive ad odium. Per quid ergo creatum constituuntur hi actus reflexi? non quidem per bonitatem ipsam, aut malitiam creaturæ, aut utriusvis carentiam, conjuncti enim cum utraque, vel utriusvis carentia potest DEUS non habere actus eos reflexos, quia supposito peccato v.g. Creaturæ, non est DEUS necessitatus adhuc actum *nolo tibi irasci propter istud peccatum*. Similiter dantur in DEO actus: Contingentes disjunctivi, ut decretum, indifferenter applicativum omnipotentia, atque conditionales, ut Decretum largiendi gloriam, si decedamus in gratia: Per quod creatum constituuntur hi actus? Ex parte rerum non datur quidpiam, quod in se ipso sit veritas disjun-

ctiva, aut conditionata; hæc namque sunt denominationes provenientes ab actibus intentionalibus modo disjunctivis, modò conditionatis; sicut objecta esse affirmata, vel negata, potestquè DEUS habere actus eos, licet non dentur actus alii, à quibus nascantur illæ denominationes, & per quos illæ constituuntur. Ex quo discursu colligitur, vel expungendos esse in DEO omnes istos actus, quos semper agnovit in ipso Theologia, vel dicendum illos non constitui, ut tales, per quidpiam creatum.

LXVI. Secundo. Volitio efficax existentia hujus mundi visioquè absoluta, & determinata ipsius, sunt actus divini contingentes. Potuit namquè DEUS non decernere, & consequenter nequè videre hujus mundi existentiam. At non constituuntur ut talia, id est quoad hanc denominationem, per aliquod creatum. Probatur. Si per aliquid, maximè per existentiam ipsam volitam, & visam; sed non per hanc: ergo. Prob. min: Inter illam volitionem, ac visionem datur ordo prioritatis: Ideò namquè à priori DEUS videt mundum esse, *quia est*, & ideo est, quia DEUS illum esse *voluit*: At non daretur hic ordo prioritatis, si volitio, & visio ut tales constituerentur per existentiam ipsam mundi; quia talis ordo non datur inter formalitates ipsas divinas, quippe quæ sunt unum, & idem realiter, & virtualiter, quandoquidem ipsis præcisè, ut talibus non conveniunt contradictoria absoluta, vel conditionata. Rursus nequè in existentia mundi, quippe nequit esse prior se ipsa; ergo si actus Divini contingentes, ut tales constituuntur per quid creatum, destruitur inter ipsos, ut tales ordo prioritatis, & posterioritatis.

LXVII. Si confugas ad solitas latebras reduplicationum, facile depræhenderis, nam quidquid sit de vocibus nullam aliam realitatem invenies in eo decreto, ut tali, & secundum terminationem contingentem ad mundum, nisi formalitatem necessariam divinam, & existentiam ipsam mundi. Rursus nullam aliam in ea visione, ut tali, & secundum terminationem, nisi formalitatem divinam necessariam, & existentiam mundi (dico *formalitatem*, ipsos objectivos conceptus, ne vocibus irretiaris) illæ

illæ formalitates præcisè, ut tales non habent ordinem dictum; item nequè hæc existentia: Ubi ergo est distinctio virtualis, ordôve prioritatis inter illud decretum, & visionem illam, ut talia? Deniquè sententia contraria non relinquit Deo libertatem ad actus suos internos, sed ad summum libertatem mediatam ad operationes externas, & creatas, quæ olim fuisse videtur sententia Aureoli. Etenim decretum hujus mundi, ut tale, & secundum denominationem, seu terminationem contingentem ad hunc mundum, præcisè dicit duo: Unum est Divina formalitas necessaria, alterum externa ipsa productio mundi. Ad illam formalitatem Divinam, utpotè necessariam non habet DEUS libertatem indifferentiæ: Ergò solum restat libertas ad productionem ipsam mundi, quæ est actio externa: Imo nequè ad hanc, quia cum non sit exercitium immediatum divinæ voluntatis, non potest esse Deo libera, nisi mediatè, quatenus supponat actum Deo immediatius liberum, ex quo ipsa dimanet: Sicut contingit in nostris actionibus externis liberis: Ergo si talis actus immediatus liber non datur in Deo, nequè actio ipsa externa erit Deo libera adhuc mediatè; ergo ex contraria sententia sequitur immediatè ruina libertatis Divinæ immediatæ, & postea ruina libertatis mediatæ.

LXVIII. Totum pondus contrariæ sententiæ stat in hoc: qui fieri potest, ut res entitativè Divina deficiat, seu nihil sit? Imprimis absit æquivocatio. Istæ phrasæ significare solent rem aliquando esse, & aliquando non esse in rebus; non dicimus hoc de actibus Divinis contingentibus; nam cum sit illis essentialis æternitas, si semel existunt, ab æterno, & in æternum existunt; si semel non existunt, utrovis modo, non existunt. Solum ergò dicimus fieri posse, ut nusquam in tota æternitate existat quoad denominationem actus ille Divinus contingens, qui modo existit in tota æternitate. V.g. Scientia, qua DEUS videt nos omnes in hoc puncto temporis sedere in hoc gymnasio. Item fieri posse, ut in tota æternitate existat actus, qui modo per totam æternitatem non existit, v.g. decretum reprobativum S. Pauli. Deinde Respondetur directè. Hæc difficultas ea-

R. P. de ulloa, Theol. Tom. I.

dem, vel fortè major est, quam Trinitas, eodem itaque modo, quo illam explico. Loquendo in genere non minus repugnat aliquid entitativè divinum physicè produci ab alio, qui quamvis non sit aliud, est tamen alius, quam aliquid entitativè divinum non esse in rebus. At nihilominus aliquid entitativè divinum physicè producit ab alio, Filius scilicet à Patre, & Spiritus sanctus ab utroquè: Ergò, &c.

LXIX. Ratio explicans ambo hæc est. Licet repugnet aliquid entitativè divinum physicè produci productione eadem supra divinitatem ipsam, non tamen repugnat physicè produci productione appellante supra personalitatem, seu relationem, quæ licet sit entitativè Divina, tamen distinguitur virtualiter à Divinitate; Undè datur capacitas, ut non producta, nequè producente divinitate, producat, vel producat per personalitatem, sive relatio. Hoc in præsentiarum. Quamvis repugnet aliquid entitativè Divinum nusquam existere, hoc est deficere defectu appellante supra divinitatem, non tamen defectu appellante supra denominationem, seu terminationem contingentem decernentis, volentis, aut nolentis, quia hæ denominationes licet entitativè divinæ distinguuntur virtualiter à Divinitate, cum hæc sit necessaria & illæ contingentes.

LXX. Hinc primo: Sicut Divinæ relationes non distinguuntur virtualiter ab attributis absolutis, & essentia Divina quoad entitatem, substantiam, existentiam, ac perfectionem, quia ut postea dicam eadem prorsus indivisa entitas, substantia, existentia, atque perfectio est in omnibus divinis; sed solum distinguuntur virtualiter quoad tales relationes Paternitatis, &c. Ita actus contingentes Divini non distinguuntur virtualiter quoad entitatem, existentiam, substantiam, perfectionem, & essentiam ab actibus necessariis ob eandem rationem; nè DEUM comminiscamur compositum ex infinitis essentiis, entitatibus, existentis, & substantiis virtualiter distinctis. Solum ergò distinguuntur virtualiter ab actibus necessariis quoad denominationem decernentis, scientis, &c. quæ deno-

E

denominationes præcisè, ut tales distinguuntur virtualiter ab entitate, substantia, existentiaque Dei.

LXXI. Hinc 2.º Sicut relationes Divinæ non identificantur virtualiter, sed solum realiter cum suamet essentia, & entitate, quandoquidem distinguuntur virtualiter ab essentia Divina, quæ est ipsarummet essentia, cum non sint idæa Platonica, nequè Personæ consent geminà essentia unà absolutà, & alterà relativà; Ità actus contingentes identificantur realiter, non autem virtualiter cum sua essentia, & entitate, quia distinguuntur ab essentia Divina, & hæc est essentia, & entitas ipsorum, qui perfectò non constant duplici essentia, una necessaria, & altera contingente, & sicut ibi cum unitate essentia stat multiplicitas realis Personarum; ita hic cum unitate essentia stat multiplicitas virtualis denominationum, scientiarum, & decretorum; atque ob hanc rationem datur locus, ut entitas, essentia, & existentia actuum contingentium sit prorsus necessaria, & consequenter Deo non libera; denominatio verò decernentis, sive scientis sit contingens, & Deo libera; nempe quia hæc denominatio distinguitur virtualiter ab essentia, entitate, existentiaque sua, & in hoc sensu dico, actus eos non esse contingentes; & liberos Deo quoad entitatem, sed tantum quoad denominationem. Sicut 2.ª & 3.ª persona sunt productæ, non quoad entitatem, & essentiam, sed tantum quoad relationem.

LXXII. Hinc 3.º Si Rogeris, quid sit entitativè hæc denominatio *scientis*, *volentis*, aut *nolentis*! Respondebis insistendo semper eidem exemplo. Sicut Divinæ Personalitates nihil entitatis, nihil realitatis includunt præter ipsam entitatem, realitatemquè Dei, quæ una, atquè indivisa est in omnibus, & singulis divinis Personis; includunt tamen relationem ultrà hanc entitatem, quia ex Fide hujus Mysterii novimus esse relationes distinctas virtualiter saltem ab entitate, & realitate, & consequenter esse illas in hoc sensu ultra entitatem, & realitatem: Unde interroganti quid sit entitativè ex parte rerum Paternitas v.g. Respondemus quod si quæstio sit de sola entitate, essentia, aut perfectione, nil

aliud est, quam ipsa essentia Divina. Sin verò quæstio sit de relatione, respondemus Paternitatem esse exercitium illud formale, & immediatum, quo Pater generat Filium addentes hoc exercitium ita penitus identificari cum ea entitate, ut simul distinguatur virtualiter ab illa. Ità prædictæ denominationes, seu actus divini contingentes sumpti quoad denominationem nihil prorsus imbibunt in ratione entitatis, realitatis, essentia- litatis, & aliquantitatis, nisi ipsam formalissimam entitatem, & realitatem Divinam, quia omnia, quæ sunt in Deo, sunt una singularis, & indivisa essentia, substantia, res, & entitas. Undè si quæstio sit de dictis denominationibus in hoc sensu, responsio est, illas esse ex parte rerum entitatem ipsam, seu essentiam necessariam Dei.

LXXIII. Verumtamen ultrà hanc includunt etiam esse *actuale & formale exercitium volendi, nolendi, seu cognoscendi*, quod distinguitur virtualiter ab ea entitate, quia ex principiis fidei novimus esse hoc exercitium distinctum saltem virtualiter ab ea entitate, & realitate, siquidem novimus Deum esse liberum non solum quoad actiones creatas, & externas, verum etiam quoad actus immediatos suæ voluntatis, & sibi internos, & consequenter hujusmodi exercitium esse ultrà illam entitatem. Item licet tale exercitium sit entitas, atquè realitas, at non per entitatem, aut realitatem distinctam ab ea, à qua distinguitur virtualiter. Sicut licet subjectum, ut distinctum ab albedine sit album; sed non per albedinem distinctam ab ea, à qua subjectum ipsum distinguitur realiter; & sicut, licet totum esse differentiarum entis sit ens, tamen differentia distinguunt species, & aliquid superaddunt enti, nempe se ipsas; quia licet ipsæ sint Ens, attamen ens non imbibit illas in suo conceptu formali. Ità licet tota entitas & substantia exercitii formalis scientis, atquè decernentis sit entitas ipsa divina necessaria, nihilominus cum sit virtualiter distinctum ab ea exercitium hoc, datur locus, ut aliquid sit ultra ipsam, nempe exercitium ipsum. Ubi distinguendæ sunt duæ propositiones valde diversæ, scilicet. *Tota entitas, & realitas actuum contingentium, relationumque divinarum, est entitas*

entitas ipsa divina. 2. Actus contingentes, & relationes nihil addunt Entitati ipsi divinae. Prima est vera, secunda est falsa, nisi huic secundae addatur; nihil entitatis addunt; sicut tota perfectas & formaliter ens, est verum, vel saltem valde commune in Philosophia. Perfectas nihil addit supra ens; est falsum. Et ratio semper est eadem; scilicet, quod hic praestat non reciprocatio identitatis formalis, praestat ibi non identificatio virtualis. Quod nisi menti infideat, facilis erit hallucinatio in arguente, & respondente.

LXXIV. Ob: Rem existere est formalissimè dari ipsius essentiam, entitatem, ac existentiam; ergo omne illud, cujus essentia, entitas, & existentia semper ac necessariò datur in rebus, est tale, ut semper ac necessariò detur in rebus; At per nos Essentia, existentia, entitasque actuum contingentium quoad denominationem semper, ac necessariò datur in rebus, quia nihil aliud est, quam ipsa unica essentia, existentia, atque entitas DEI: Ergo actus contingentes semper, ac necessariò dantur non solum quoad entitatem, sed etiam quoad denominationem; ergo non sunt contingentes, & liberi Deo adhuc quoad denominationem: Antecedens probatur, tum quia rem deficere nihil aliud est, quam deficere suam entitatem, sive existentiam; ergo rem existere nihil aliud est, quam dari suam entitatem, sive existentiam; tum quia vel res existit, quoties datur sua existentia, vel non: si primum habetur intentum. Si secundum, quid est, quod deficit tunc rei nè existat! si existit tota sua existentia, cur res ipsa non existit?

LXXV. Venusta fallacia. Imprimis antecedens rotundè negatur ab omnibus, qui defendunt rem existere per existentiam realiter distinctam. Undè censentes Thomista Humanitatem Christi Domini existere per existentiam Verbi, & fatentes insuper hanc aeternam esse, & necessariam, non concedunt absolute humanitatem existere ab aeterno; ac necessariò. Sed quidquid de hoc sit, Retorqueo argumentum. Rem produci physice est formalissimè produci suam entitatem, substantiam, & essentiam; ergo omne, cujus entitas substantia, & essentia est physice improductibilis, est etiam physice improductibile; At enti-

tas, substantia, & essentia divinarum personarum est physice improductibilis passivè, quia ut postea dicam in Personis divinis non datur duplex essentia virtualiter distincta una absoluta, & altera relativa; sed unica simplicissima essentia, entitas, & substantia, nempe Deitas ipsa, quae nec produci, nec ad intra producere physice potest; ergo divinae personae sunt physice improductibiles, quod 2.^a & 3.^a repugnat.

LXXVI. Igitur principia ista sunt vera, quando res non distinguitur virtualiter à suamet entitate, essentia, atque existentia, secus quando distinguitur. Quia tunc aliquando potest convenire uni, quod repugnat alteri; At personalitates Divinae, actusque contingentes sumpti quoad denominationem distinguuntur virtualiter à suamet essentia, entitate, atque existentia, id est, identificantur quidem penitissimè cum ea, habent verò æquivalentiam distinctionis, sicut Vicarius prorsus non est Episcopus, habet tamen æquivalentiam Episcopatus, & Prorex, &c. Ergo licet extrà hæc mysteria vigeant principia ista, eo quod increatis repugnet præfata distinctio (quam si non increatis repugnantem credas, facilius apprehendes rem præsentem) In divinis tamen non subsistunt, quia ibi datur hæc distinctio; ergo sicut ibi potest res produci quoad personalitatem, licet non producatur entitas, Essentia, seu existentia personalitatis: ita potest non existere quoad denominationem decernentis, seu scientis contingenter, licet existat tota entitas, atque substantia hujus denominationis. Quamobrem distinguo antecedens, quando sermo est de re indistincta virtualiter à sua existentia, essentia, atque entitate concedo, quando de re distincta nego; Et hoc in præsentiarum.

LXXVII. Ad primam probationem nego consequentiam: Quoniam distinctio virtualis non extenditur ad ea contradictoria, quae non constant ex principiis Fidei: At deficere essentiam, entitatem, sive existentiam rei, & non deficere rem ipsam non constat nobis ex principiis Fidei: vel ostende: ergo distinctio virtualis non extenditur ad hæc prædicata; ergo si deficit entitas rei, deficit res ipsa. Caterum ex principiis Fi-

dei constat DEUM esse liberum quoad multos suos actus immanentes, ut distinctos ab operationibus externis; ergo in aliquo verò sensu posse eos non existere, constat. Ex alia parte constat ex iisdem principiis nihil esse in DEO, quod non sit DEUS ipse, & consequenter entitatem, sive essentiam actuum eorum esse divinam ipsam essentiam prorsus indefectibilem; ergo ex principiis Fidei constat, inter actus eos, & suam essentiam, sive existentiam, dari distinctionem saltem virtualem in ordine ad hoc, quod data existentia eorum non eo ipso dentur illi quoad hanc denominationem. Ad 2. facta eadem retorzione ex productione rei, quæ non eo ipso est productio essentia entitatis, atque existentia rei. Respondetur idem. Si sermo est de re indistincta virtualiter à sua existentia, quoties hæc detur, dabitur illa: secus si de re distincta virtualiter, quia tunc ultra existentiam requiritur ipsa res, quæ utpote distincta virtualiter à sua existentia potest non existere, quamvis existat sua existentia: sic juxta auctores agentes materiam primam existere per formam, quam actu habet, non illico infertur materiam hanc existere eo ipso, quod existat hæc forma, per quam modo existit, hac namque formâ perseverante poterat DEUS non produxisse, vel annihilasse hanc materiam.

LXXVIII. Inst. 1. cum Patre Isquierdo Disp. 31. de DEO num. 117. Volitio libera realiter identificata cum DEO etiam ut distincta virtualiter à cæteris DEI formalitatibus, non potest non dicere ex suo conceptu perfectionem realiter identificatam cum DEO; ergo nec potest verè, & realiter deficere: Consequentiam dicit constantem, & antecedens multifariam probat utendo eis præcisionibus, & reduplicationibus, quas infra explicabo. Distinguo consequens; nec potest verè deficere defectu appellante supra istam perfectionem concedo; appellante supra ipsam volitionem quoad talem denominationem, distinctam virtualiter ab ea perfectione nego. Sicut tota, & omnis perfectio divinarum relationum stat formaliter in sola essentia ipsa Divina ab eis distincta virtualiter, unde datur locus, ut relationes producant, vel producantur, quin earundem entita-

tiva perfectio producat, vel producat. Ità omnis & tota perfectio actuum divinarum contingentium, ut esse vitam, gaudium, &c. stat formaliter in essentia ipsa divina, distincta virtualiter ab illis quoad denominationem; Unde datur locus, ut actus illi sumpti sic, possint non esse, quin perfectio ulla divina possit abesse DEO; Et consequenter quin concedamus, quod Cajetanus admittebat; Et sicut præcindendo omnino relationes divinas ab essentia nihil prorsus sunt, ut postea dicam, sicut quævis res præcisa à sua essentia, quod quidem non est defectus in eis, sed vitium mentis pravè præscindentis. Ità præcindendo omnino volitionem liberam DEI à Divina essentia, nihil prorsus est, imo est chimera, sicut res quævis præcisa à sua essentia; sed hoc erit vitium in nobis; non defectus in volitione; Igitur hæc omnia, ut divina, sunt mentaliter impræcindibilia ab essentia ipsa divina, licet cum hac non identificentur identitate etiam virtuali. Quapropter concedimus actus divinos sumptos quoad denominationem etiam, ut distinctos virtualiter ab essentia, dicere perfectionem, nempe essentiam ipsam, quia illa reduplicatio distinctionis virtualis non fugat, sed intimè imbibit realem identitatem illorum cum essentia; quare non sumus è numero illorum, qui ajunt hos actus, ut virtualiter distinctos ab essentia nullam importare perfectionem, sed non concedimus cum Cajetano ullam divinam perfectionem esse defectibilem, quia ob distinctionem, virtualem horum actuum à sua entitativa perfectione datur capacitas ut eis deficientibus quoad denominationem perseveret tota illorum perfectio, sicut ob similem distinctionem relationum divinarum à sua perfectione, nimirum essentia Divina, datur capacitas, ut illis productis, vel producentibus sua entitativa perfectio, scilicet essentia, neque producat neque producat.

LXXIX. Inst. 2. Distinctio virtualis par esse potest quoad alia contradictoria, sed non quoad hæc *Existere*, & *non existere*; repugnat enim conceptus objectivos realiter separabiles identificari mutuò, ea verò quorum unum existit, aliud non, realiter separantur. At decretum aliud mundi non existit quoad hanc denominationem.

nationem, existit vero entitas, existentia, &c. DEI; ergo illa denominatio plusquam virtualiter distinguitur ab his. Respondetur in contradictoriis non datur magis, & minus; ergo tam contradictoria sunt quaecumque alia, quam existere, & non existere; ergo si distinctio virtualis superat hæc in divinis: *Communicari, non communicari, Producere, non producere, Produci, non produci*, potest vincere hæc etiam existere, & non existere, nisi hæc aliunde repugnent: At non repugnat, quod essentia divina existat, decretum autem aliud mundi non existat quoad hanc denominationem: quinimo ipsa divina libertas exercenda non solum quoad operationes externas, verum etiam quoad actus suos internos essentialiter exigit, quod possit deficere illud decretum quoad hunc respectum, terminationem, formalitatem, seu denominationem *actu volendi* existentiam aliud mundi; Ergo si distinctio virtualis sufficit quoad una contradictoria vincenda, sufficit quoad altera. Ad probationem antecedentis, Respondetur: quando denominatio, sive terminatio distinguitur virtualiter ab essentia, existentia, & entitate, aliud est, quod conceptus objectivi sint separabiles, quatenus *unus existat, & alter non existat*; aliud quatenus *deitur existentia unius, & non detur existentia alterius* (jam monui non esse idem, dari existentiam rei, & rem existere, quando res distinguitur ab existentia, sicut non est idem filiationem produci & essentiam, seu entitatem filiationis produci) quæ sunt separabilia in hoc 2. sensu non possunt identificari; quæ sunt separabilia, quatenus licet detur existentia amborum, unum existat, & alterum non existat, eo quod unum ex illis distinguatur virtualiter à sua existentia, & Agens liberum utatur quasi jure, quod ipsi dat illa distinctio, nè existat unum ex illis duobus, licet existat alterum, possunt identificari; Mysteriorè profectò, sed verè: sicut illa, quorum unum verè, & realiter producitur immediatè, secùs alterum, possunt identificari mysteriorè, mysterio prætervolante mentem humanam. Hoc in præfenti.

LXXX. Existit Deus, non existit quoad denominationem decretum aliud mundi, non quia non detur existentia

hujus decreti; sed quia ab hac existentia distinguitur virtualiter illud decretum quoad illam denominationem. Et consequenter jus fundat, seu capacitatem, ut data illa existentia possit non dari hæc denominatio, Deusquè ex titulo suæ libertatis ad actus suos internos utatur hoc jure. *Mysterium sanè, sed veritas necessaria ad salvandum has duas certas propositiones. Omnia, quæ sunt in DEO, sunt DEUS ipse, in quo non datur, nisi una simplicissima essentia, existentia, entitas, atquè substantia*: Altera. *DEUS gaudet libertate indifferentiæ non modo quoad operationes externas, & temporales, verum etiam quoad suos externos actus contingentes, divina libertatis capaces. Ubi meminisse debes saluberrimi illius moniti: Quod non capis, quod non vides, animosa firmat Fides præter rerum ordinem.* Dupliciter itaque intelligi potest, quod res aliqua explicatur. 1. Quia de medio tollatur difficultas, quam implicat. 2. Quia aperiatur, seu sub oculos proponatur quidditas illius rei, unde fiet, quòd si illa fuerit difficilis, clarius apparebit difficultas. Quando audis nos explicare hæc duo *Mysteria Trinitatis, atquè libertatis Divinæ, cave nè expectes primam explicat onem, quam sola fides animosa superare potest; sed secundam.*

LXXXI. Ex quibus omnibus habes, nunquam concedendas esse absolute has propositiones. In divinis aliqua entitas deficit, producit, producitur; sed vel negandas ob distinctionem virtualem inter entitatem, atquè relationes, & denominationes contingentes, quæ capacitatem præstat, ut hæc deficient, & illæ producant, aut producantur, quin deficiat, producat, aut producatur entitas, sive essentia Divina. Vel distinguendæ sunt: Aliqua entitas producit, deficit, &c. productione, aut defectu immediatè cadente supra entitatem, nego: cadente supra relationes, aut denominationes, quæ sunt realiter illa entitas, sed non virtualiter, concedo.

LXXXII. Dico demum: Actus divini, qui vulgò dicuntur contingentes, invicem distinguuntur virtualiter, non utique quoad entitatem, quippè omnes sunt eadem simplicissima entitas divina, sed quoad denominationem. Est contra aliquos modernos, opinantes, DEUM uni-

unico simplici, ac virtualiter etiam indivisibili actu, velle omnia, quæ vult, & nolle omnia, quæ non vult: Arguo sic: Vel comparamus actus contingentes intellectûs inter se, vel actus contingentes Voluntatis inter se, vel illos cum his. Si primam, scientia media non est libera DEO, ut admittunt isti authores, scientia verò visionis est libera. Illa præluet decreto collativo libertatis, non verò hæc; aliàs divina libertas ad suum decretum constitueretur per aliquod metaphysicè connexum cum ipso, undè non esset indifferentia, sed determinatio. Item illa non connectitur absolute, sed solum conditionatè cum consensu, v.g. scientia verò, quæ DEUS eum videt, connectitur absolute; ergò hæc duæ scientiæ contingentes distinguuntur invicem virtualiter. Rursus ego possum impedire actum scientiæ mediæ de mea operatione, nec non actum scientiæ visionis; secus actum scientiæ mediæ, aut visionis de tua operatione libera; ergo illæ duæ distinguuntur virtualiter ab his duabus.

LXXXIII. Si 2. imprimis cum decretum applicativum omnipotentiae constituat indispensabiliter libertatem creatam, si illud esset realiter & virtualiter decretum, aut præmiativum boni usûs, aut punitivum mali; cum ex alia parte hoc decretum metaphysicè connectatur cum illo usu propter quem decernit præmium, vel supplicium, jam haberemus constitutivum aliquod libertatis indifferentiæ connecti metaphysicè cum uno exercitio determinatè, & hoc neque ipsi prædeterminantes jam admittunt, quia palam est contra conceptum libertatis indifferentiæ, scilicet, quæ positis omnibus prærequisitis potest agere, & potest non agere. Deindè cum libertas mea ad meritum, aut demeritum possit abstinere à merito v.g. & consequenter facere, nè unquam extiterit in DEO decretum largiendi præmium propter illud meritum: Si hoc decretum est realiter, & virtualiter decretum Incarnationis Verbi, decretum collationis auxilii efficacis Deiparæ, & confirmationis in gratia, sequeretur, quod hæc mea libertas ad meritum posset facere ne unquam extiterit in DEO decretum præsens incarnationis, Decretum illius auxilii, illius confirmationis in gratia, &c.

LXXXIV. Si 3. Datur quoque distinctio virtualis, quia scientia conditiō nata de bono, vel malo usu libertatis creatæ, constituit libertatem Divinam ad decretum collativum illius. Nequit enim DEUS largiri talem, vel talem libertatem creatam, quin præcognoscat, utrum benè, an male se gestura sit, aliàs inopinatus esset DEO bonus, vel malus usus. Decretum verò non constituit libertatem ad seipsum, ut patet; similiter decretum est liberum DEO, secus illa scientia, ut infra dicam; ergò hæc duo distinguuntur virtualiter; tum quia scientia, qua DEUS videt hominem peccare est intimè connexa cum hoc peccato, quia est infallibilis; secus decretum specificativè sumptum, quo DEUS permittit peccatum. Illa præsupponit absolute peccatum; nam idè à priori DEUS videt hominem peccare, quia ille peccat: Decretum verò permissivum peccati non præsupponit illud absolute; ergo etiam actus intellectûs divini distinguuntur virtualiter ab actibus Voluntatis; ergò quomodocunque combines actus divinos contingentes, semper deprehendes distinctionem virtuale in eis quoad denominationem.

LXXXV. Multum pulverem excitant hic Recentiores, ut hos hiatus obstruant; sed cum hæc rationes sint clæræ, & firmæ, evasiones autem valdè ambiguar, malo lucem, quam tenebras. Hæc argumenta ne regeras contra indistinctionem dictorum actuum quoad entitatem; nam cum entitas eorum omnium sit unica simplicissima essentia Divina, quidquid uni convenit, vel repugnat quoad entitatem, alteri repugnat pariter, vel convenit quoad entitatem.

LXXXVI. Quamobrem nullus actus Divinus contingens, si sumatur quoad entitatem est absolute connexus cum ullo contingente: nullus est impedibilis, nullus est posterior ad libertatem creatam, vel divinam, nullus præcedit alius; quia id generis prædicata solum verificantur de actibus illis sumptis quoad talem, vel talem denominationem; sicut nulla Persona divina sumpta quoad entitatem, essentiam, naturam, vel substantiam producit, aut producit ad intra, quia hæc prædicata solum veri-

verificantur de Divinis Personis præcisè quoad talem, vel talem relationem, seu personalem proprietatem. Deniquè, quod hi actus contingentes sumpti quoad denominationem distinguantur virtuali-

ter ab essentia, actibus necessariis, & relationibus, constat ex eo, quod sumpti quoad denominationem possint non esse in rebus, cum tamen ista alia indefectibilia sint.

DISPUTATIO SECUNDA.

De DEO quoad Relativa: Hoc est de Mysterio Sanctissimæ Trinitatis.

Duas classes rerum in arcano hoc disputare solent Theologi; nimirum Dogmaticas, atque Speculativas. Utrisque refertur libri obvi; hac de causa parvus ero, & quæ notatu digna videntur, duntaxat dabo.

CAPUT I.

An, & qua ratione sit evidenter moraliter cognoscibile à Viatore hoc Mysterium.

I. **D**ico 1. Non est evidenter Metaphysice demonstrabile ab intellectu nostro sibi soli relicto; quippe illi *sibi soli relicto* apparet ex terminis ipsis impossibile, & consequenter nec positivè, nec negativè probabile. Probo primam partem contrà Raymundum Lulum, quem non pauci sequuntur Hispani Baleares. Nil magis notum in Ecclesia, quam summa hujus Mysterii arduitas, & obscuritas quoad quidditatem, ac existentiam: sed quod est demonstrabile, non est ita obscurum, siquidem evidenter probatur; ergo. Ratio autem est, quam ibi adjeci. Nihil, quod ex terminis ipsis apparet impossibile intellectui sibi soli relicto est demonstrabile, ut verum ab intellectu *sibi soli relicto*; imo neque est ipsi probabile positivè, aut negativè, ut constat; sed hoc Mysterium ex terminis ipsis apparet impossibile intellectui *sibi soli relicto*; ergo. Probatur. Omne, quod ex terminis ipsis apparet contrarium veritati, quæ ex terminis ipsis apparet evidens intellectui sibi soli relicto, ex terminis ipsis apparet impossibile intellectui sibi soli relicto; At tale est hoc Mysterium; Probatur. Tria realiter distincta identificari cum eadem prorsus indivisa natura, seu quæ sunt eadem uni tertio, non esse eadem inter

se, ex terminis ipsis apparet oppositum huic veritati, quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se: sed Trinitas consistit in eo primo; ergo ex terminis ipsis apparet opposita huic dictæ veritati; sed hæc veritas ex terminis ipsis apparet evidens intellectui *sibi soli relicto*; nam antè hujus Mysterii notitiam nusquam fuit in toto Orbe terrarum dubium de veritate illa, & omnes limitationes, seu explanationes illius principii hæcenus ab authoribus excogitatæ nascuntur ex notitia, & assensu Fidei præsupposito Mysterii hujus; ergo: Nequè est absurdum, quod intellectui nostro sine magisterio Fidei appareat ex terminis impossibile hoc Mysterium; tum quia in rebus ipsis naturalibus multa apparent per se immediate impossibilia, quæ usu postea, & experientia deprehenduntur factibilia, & è converso multa apparent possibilia, imo, & facillima, quæ ratione, ac experientia deprehenduntur esse Entia rationis. Et ratio est. Mens nostra sibi soli relicta non est regula scibilium, nequè veritatis pantometra, passim labitur, putans esse evidenter verum id ipsum quod falsum est, & viceversa: cuius veritatis plusquam sufficiens ratio est quotidiana experientia, quæ rubore suffundimur, quod multa crediderimus, quæ postea falsa deprehendimus; ergo ex eo, quod Mysterium hoc per se immediate apparet impossibile menti nostræ *sibi soli relicta*, nihil inferitur contra veritatem illius. Nequè est absurdum quod sit contrà lumen naturale in hoc sensu, id est contrà illud, quod intellectus solis principiis naturalibus consultis, putat esse per se immediate ex terminis evidens.

II. Fundamenta evidentiae, quam contrarii prætendunt, sunt primum: Evidens